

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang“.

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

KOLONIAAL

ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST“:
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie“, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Venduhuis „DIE HAGHE“ Dagelijks gelegenheid tot inbreng van goederen ter publieke veiling. Men betaalt **4 pct** van de opbrengst der verkochte goederen. **DE DIRECTIE.**

SCHEVENINGSCH E VEER 21 - TELEFOON 6153 - DEN HAAG

INHOUD: Ingekomen Gelden. — Bekendmaking. — Zorg voor de in het Moederland studeerenden. — Indische Uitvoering te Utrecht. — Uit de Oost-Ind. Mail. — Suriname. — Curaçao. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt. — Van Vreemde Koloniën. — Oost- en West-Ind. Lit.-Overzicht. — Med. — Naamlijst van nieuw toetredende leden.

INGEKOMEN GELDEN

Ten behoeve van de Huishoudschool „Wismo Prano-wo“ (Het Huis, dat den blik verruimt) te Tegay ontvingen wij, behalve de reeds verantwoorde f 393, nog in hartelijken dank:

Van W. v. L. te H. . . . . f 2.50
Van A. S. te B. . . . . „ 250.—

Dus thans te zamen . . . . . f 645.50

Wij hopen nog eenige bijdragen te mogen ontvangen, alvorens deze over te maken aan de Regents-echtgenooten aldaar, zuster van wijlen R. A. Kartini. Red.-Comm.

BEKENDMAKING.

Het boekje: No. 10 „De Ambtenaar bij den Post, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië“, is thans verschenen en voor den prijs van f 0.25 plus f 0.03 porto verkrijgbaar bij het Informatie-bureau Heulstraat 17, den Haag en bij de firma Martinus Nijhoff aldaar.

Het is geschreven door den heer H. W. Berg, leeraar aan de school voor opleiding tot commies bij den Post, Telegraaf- en Telefoondienst in Ned.-Indië te Leiden, bevat 99 bladzijden en behandelt de uitzending van Nederlandsche commiezen, commiezen-titulair en klerken, de opleiding tot commies te Leiden, de uitzending, voorloopig tractement, uitrusting, wenken en raadgevingen, salarisregeling, vooruitzichten en werkring, overplaatsing, verloven, pensioenen, weduwen- en weezenfonds, terwijl 17 bijlagen er aan toegevoegd zijn.

Het boekje komt juist op tijd uit, in verband met de bekendmaking van den Minister van Koloniën, dat 60 jongelieden aan de school te Leiden geplaatst kunnen worden (zie het „Koloniaal Weekblad“ van 20 Juli j.l. No. 29 bladz. 8).

Het Informatie-bureau van „Oost en West“.
Heulstraat 17, Den Haag.

Zorg voor de in het Moederland studeerenden.

Het mag ongetwijfeld een gelukkig verschijnsel geacht worden, dat steeds meer Indische jongelui, en daaronder vooral Inlanders en Chineezers, voor hun studie naar Nederland trekken.

Herhaaldelijk wordt echter de klacht vernomen, dat zoo weinigen van die jongelui in het Moederland tot hun bestemming komen; te velen brengen de studie niet ten einde. En van de betrekkelijk weinigen, die met volharding doorwerken, valt dan de dood nog voor en na een der begaafden neer.

Zij, die zich van nabij bezig houden met die jongelui, worden dikwijls ontmoedigd, als ze hun pogingen zien

schipbreuk lijden, herhaaldelijk groote verwachtingen in rook zien vervliegen.

De studietoelagen van de vereenigingen, die zich het lot van de in Nederland studeerenden aantrekken, weten daarvan mee te praten.

Jammer, zeer jammer is het, dat zooveel, die hoopvol naar het Westen trekken, niet het doel bereiken, dat hun bij het verlaten van den Indischen bodem voor oogen staat.

Niet alleen is het te betreuren voor den persoon zelf, die onvoldaan, teleurgesteld naar zijn geboortegrond terugkeert, maar ook omdat er van zijn familiebetrekkingen vaak groote offers gevraagd werden om een verblijf in Nederland mogelijk te maken; bovenal echter omdat elke mislukking anderen er van terughoudt om den grooten stap te wagen, het geboorteland met zijn zacht, mild klimaat vaarwel te zeggen, afscheid te nemen van alles, wat hun lief is, om in het vreemde, koude land met zijn veraderlijk klimaat hun opvoeding te gaan voltooien, zich te bekwaamen voor het gekozen ambt en de noodige wereld- en menschenkennis op te doen.

En toch, zal de band tusschen Oost en West, blank en bruin, hechter worden, dan is niet alleen wederzijdsche waardeering noodig, niet slechts samenwerking aan een zelfde doel, maar vooral een verblijf van de besten van het Javaansche volk in Nederland, om daar in de Europeesche maatschappij hun geest te laven aan den bron der Westersche wetenschap en zich tevens te laten doordringen van de frissche energie van het Westen, ten einde, in Indië teruggekeerd, als de evenknie van den Westering niet slechts met, doch ook naast hem te kunnen arbeiden op ambtelijk, sociaal of wetenschappelijk gebied.

Overtuigd van het groote belang voor Nederland en Indië beide van een uitzwermen der Indische jongelingschap naar het Moederland, dienen dan ook alle middelen aangewend te worden om het getal der niet slagenden tot een minimum te beperken.

Twee vragen dringen zich aan ons op: Waaraan is het toe te schrijven, dat zooveel Indische jongelui — en ik heb hier meer in het bijzonder de Inlandsche op het oog — in Nederland niet bereiken, wat ze zich voorstellen? Wat valt er te doen, om daarin verbetering aan te brengen?

De Studietoelagen van „Oost en West“ heeft in haar bekende rondzendbrief reeds de vinger gelegd op een paar wondplekken. Zeer terecht merkt ze op, dat het wenschelijk is „alleen zoodanige jongelieden naar het Moederland te doen vertrekken, die door een genees-„heer geschikt zijn verklaard voor het Europeesch klimaat, die geacht worden voldoende verstandelijken aanleg te bezitten, en door een vast karakter bestand te zullen zijn tegen de verleidingen van het leven.“

Het moet toch niet de vraag wezen, of de ouders en familiebetrekkingen een verblijf in Holland kunnen bekostigen, maar of het jonge mensch voor een opleiding in het Moederland geschikt is, zoowel lichamenlijk als verstandelijk en zedelijk.

Indien bovenstaande raadgevingen van de Studietoelagen niet in den wind worden geslagen, zullen in de toekomst heel wat teleurstellingen voorkomen worden.

Het moge met vrij groote zekerheid zijn uit te maken, of een jongmensch lichamenlijk geschikt is voor het Euro-

peesche klimaat, en of hij voldoende aanleg heeft voor de te volgen studie, moeilijker te beslissen is het, of zijn karakter genoeg vastheid zal bezitten tegen de verleidingen van het vrije leven. Meermalen toch komt het voor, dat Europeesche jongelui, in Indië kalm en ingetogen van karakter, van wie de beste verwachtingen gekoesterd mochten worden, in Holland de weelde van hun vrijheid niet konden verdragen en mislukten.

Is die kans voor de Inlandsche jongelui niet nog grooter? In Indië hebben ze hun vooropleiding gehad op een der hoofdplaatsen, zijn bij Europeanen of landgenooten in huis geweest en daardoor meer of minder met de Europeesche maatschappij in aanraking gekomen. Door omgang met hun familieleden op de plaats, waar ze school gingen en in hun vacaties thuis, hebben ze toch steeds voeling gehouden met de Inlandsche maatschappij, waaraan ze door tal van banden gehecht zijn.

Die banden waren hun een onmisbare steun. Mocht hun ijver verflauwen, hun gedrag tot bezorgdheid aanleiding geven, aanstonds werden ze opnieuw geprikkeld door hen voor te houden, hetgeen hun in de toekomst wachtte, wat hun belooning zou wezen na ingespannen arbeid.

Doch nu worden ze van hun wortels losgerukt en gaan naar Holland.

In het gunstigste geval onder geleide of althans toezicht van een medepassagier, anders in gezelschap van een of meer lotgenooten. Alle banden, waardoor ze gebonden waren, werden a.h.w. doorgesneden. Een nieuwe, onbekende toekomst gaan ze tegemoet, een leven, waarover ze veel gehoord, veel gelezen hebben mogelijk, maar waarvan ze zich toch geen juiste voorstelling kunnen maken.

Hoe grooter de afstand wordt, die hen van Indië scheidt, hoe losser ze worden van 't land hunner geboorte, overstelpt als ze worden door allerlei vreemde indrukken, die op hen aanstormen en hen overweldigen.

Dit is op reis reeds het geval, doch dan hebben ze zich in veel opzichten slechts te „laten leven.“ Bij aankomst in het Moederland wordt de zaak anders.

Gelukkig zij, voor wie voortuit gezorgd is, die een vriendelijk tehuis vinden, waar ze in den familiekring opgenomen worden, waar ze niet „de vreemde snoeshaan“ zijn, die elke maand een zeker bedrag binnen brengt, maar waar ze als lid van het gezin beschouwd worden.

De anderen echter, die geheel op eigen beenen moeten staan in een maatschappij, waarin ze zich een enkeling voelen, die in veel opzichten ongelijk is aan de Indische-Europeesche, zijn er minder goed aan toe. Ze verdwalen „op kamers“, waar ze voor verhuurder of verhuurster „de bruine meneer“ zijn, mogelijk wel als „prins“ beschouwd — en behandeld worden. En ieder Indisch man, in 't vaderland terugkomende, weet welk een overdreven voorstelling men in Holland heeft van Indische beurzen. Zonder dat ze nog „geplukt“ worden, vliegt het geld hun door de vingers en dit, gevoegd bij het gebrek der Inlanders van niet met geld te kunnen omgaan, maakt, dat ze veel uitgeven, meer dan noodig is en dat ze voor hun geld geen gezelligheid in ruil krijgen. Dan wordt deze elders gezocht, in den kring der medestudenten, die den nieuweling zullen inwijden in het Europeesche leven met zijn afleidingen, zijn genoegens en verleidingen. Ze genieten van hun vrijheid, dompelen zich in den stroom van vermaken, doch komen niet weer boven.

PERRY & CO. Dekstoelen Hut Mail koffers Vouwstoeltjes, enz. **HOOGSTRAAT 20.**

Of ze duiken weer op, komen tot bezinning, herinneren zich het doel, dat ze wenschen te bereiken, zetten zich weer aan den arbeid, schieten vooruit, krijgen lust in hun werk, doch — de boog kan niet altijd gespannen zijn en de mensch kan bij werk alleen niet leven, en daar gaan ze weer. De verzoeking is groot, crediet wel te krijgen en — de rest is bekend.

En zij, die sterker van wil, zich afhouden van die vermaken, wat hebben die? Waar vinden ze een intiem hoekje, waar ze met liefde worden ontvangen, waar ze hun bezwaren kunnen blootleggen, voor hun moeilijkheden een belangstellend oor aantreffen? Waar is het tehuis, dat hen opneemt in vacantielijden, wanneer alle anderen, hun kameraden, uitvliegen in alle richtingen?

Maar, zal men mij tegenwerpen, de Studiecommissies dan, bestaande uit mannen van naam en positie, die in Indië geweest zijn en hart hebben voor het land en zijn bevolking.

In alle bescheidenheid en met volle erkenning van het goede werk door de commissies in haar geheel, als door verschillende leden in het bijzonder verricht, zij de vraag gesteld: of die heeren allen, den noodigen takt bezitten, om met die Indische jongelui om te gaan, of ze voldoende kennis van het karakter en de eigenaardigheden van de Inlandsche jeugd hebben om tot vertrouwen uit te lokken, den noodigen steun en leiding te geven, daar waar deze het meest noodig zijn?

En van den anderen kant mag het betwijfeld worden, of de Inlandsche jongelui de vrijmoedigheid zullen hebben zich met hun bezwaren tot hen te wenden, of ze zich hoe vriendelijk en voorkomend ook ontvangen en tegemoet getreden, niet steeds zullen voelen te zijn de beschermeling.

Naar mijn meening komen verschillende Indische — zoowel Europeesche als Inlandsche — jongelui niet tot hun doel, doordat de overgang van de Indische naar de Europeesche maatschappij op 18 à 20-jarigen leeftijd gevaarlijk is voor hen, die geen zeer vasten wil hebben. Zwakheid van karakter, maar vooral gebrek aan leiding, aan steun, aan goeden raad en voortdurend toezicht, dat zijn de factoren, die in de „sturm-und-drang-periode” zooveel doen stranden in het gezicht van de veilige haven.

Hoe daarin verandering te brengen?

In de eerste plaats moet aan de Indische jongelui de overgang naar en de intrede in een hun geheel vreemde maatschappij gemakkelijk gemaakt worden. Het zoo sterk neerdrukkende gevoel van „zich eenzaam gevoelen” moet verre van hen gehouden worden. Een warme, hartelijke ontvangst zij hun deel, aanstonds bij aankomst van trein of boot. Hoevele Nederlandsche jongelui, die op jeugdigen leeftijd naar Indië trokken, herinneren zich steeds met blijde erkentelijkheid de gastvrijheid in een Indische vriendenwoning, waar ze bij aankomst in het vreemde land zich konden vertrouwd maken met de vreemde omgeving. De eerste indrukken zijn vaak van groot, ja overwegend belang.

Een paar jaren geleden deze kwestie met wijlen Mr. van Deventer besprekende, opperde deze het denkbeeld om een „tehuis” op te richten voor de Indische jongelui in Nederland. Dr. Fokker ontwikkelde eenigen tijd geleden hetzelfde denkbeeld in de „Indische Gids” en in meerdere hoofden is dat plan opgekomen. Zeker ligt daarin veel aantrekkelijks.

Ik stel me voor, dat om te beginnen in Den Haag een „tehuis” worde gesticht. Aan het hoofd er van kome te staan een echtpaar met kennis van de Inlandsche jongelui, dat met toewijding de taak op zich wil nemen hen te leiden, te steunen, zooveel het in zijn vermogen is, maar dat er vooral in de eerste plaats naar streven zal om het „tehuis” werkelijk aan dien naam te doen beantwoorden.

Daar wordt hun bij aankomst in het land in een vriendelijke, rustige omgeving een hartelijke ontvangst bereid, aan allen zonder onderscheid, ook aan hen, voor wie reeds bij een familie een onderkomen gevonden is.

Voordat ze aan de studie beginnen, worden ze daar in de Europeesche maatschappij ingeleid, kunnen ze er leeren zich aan de vreemde zeden en gewoonten aan te passen.

Daar ook bestaat gelegenheid tot een eerste kennismaking met hun karakter en persoonlijkheid. Zij, die in Den Haag scholen moeten bezoeken, dan wel te Leiden of Delft zullen studeeren, blijven voorloopig in het tehuis, totdat hun aard en wezen voldoende bekend is, in verband met de uit Indië verkregen inlichtingen.

Wie zwak van karakter is, voortdurend leiding of steun behoeft, blijft daar.

Voor de anderen wordt omgezien naar een geschikt gezin, waar ze opgenomen worden als huisgenoot en dus het gezinsleven zoo'n machtige factor in de opvoeding, mee leven.

Blijkt langzamerhand groter vrijheid te kunnen worden toegestaan of uit een oogpunt van karaktervorming wenschelijk of noodig, zoo wordt niet geschroomd die te verleen. Er wordt steeds in het oog gehouden, dat het doel is: zelfstandige menschen te vormen.

Het komt mij voor, dat het uit een opvoedkundig oogpunt aanbeveling verdient de jongelui niet dadelijk te veel vrijheid te geven, het is toch niet om in de eerste plaats daarvan te genieten, dat ze naar Holland komen, doch om te studeeren en opgevoed te worden, om ernstig te werken, zich te laven aan de bronnen der Westersche wetenschap, om mee te leven het volle, rijke, gezonde leven, niet om ingewijd te worden in het nachtleven der groote plaatsen met wat daaraan verbonden is.

Ik geloof echter, dat de meerderheid daaraan ook geen behoefte zal gevoelen, indien ze met de noodige zorg omringd worden, indien het tehuis werkelijk dien naam mag dragen, en het de plaats is, waar ze voor al hun zorgen en bezwaren en moeilijkheden een gewillig oor vinden niet alleen, maar ook hulp en steun en vaderlijken raad.

En in de vacaties moet het tehuis steeds voor hen open staan, moeten ze er een welkome gast wezen. Onder stammen landgenooten zullen ze zich daar minder eenzaam gevoelen.

En zou het niet mogelijk wezen, dat vanuit dat middelpunt in de vacatiedagen uitstapjes gemaakt of voorbereid, reisjes ondernomen werden, hetzij voor ontspanning, hetzij voor studie, maar steeds tot verruiming van den gezichtskring, tot het opdoen van levenservaring?

Men wake er echter voor het tehuis niet te groot te maken; het moet het karakter van een gezin blijven behouden, waar ieder een eigen hoekje heeft, waar hij kan werken en zich afzonderen, maar waar toch ieder zich lid voelt van het gezin. Mocht de stroom van studeerenden groter worden, en dat kan men gerust voorspellen, dan opene men elders een tweede, een derde tehuis. En dan denk ik aan de omstreken van Wageningen en Utrecht als vermoedelijk tweede centrum voor studeerende Indische jongelui.

Particuliere vereenigingen, eendrachtig samenwerkende, kunnen veel doen, maar het is ook een regeeringsbelang op deze wijze de associatie van Oost en West te bevorderen. Meer dan regeeringsbelang, een daad van wijze staatkunde zou het wezen, om aldus te toonen, dat de Regeering niet onverschillig staat tegenover de in het Moederland studeerenden, dat zij nog iets meer wil doen dan enkele beurzen beschikbaar stellen.

De Javaansche jongelingschap ziet met vertrouwen op naar de Regeering, waardeert wat door Haar of door particulieren in het belang van het volk gedaan wordt. Hier vindt de Regeering gelegenheid het Javaansche volk aan zich te verplichten.

En mocht de Regeering zich onthouden, zoo is het niet denkbaar, dat in het land, waar duizenden besteed worden voor de op- en inrichting van het Koloniaal Instituut — een inrichting, waarop Nederland trotsch mag wezen — niet de luttele duizenden gevonden zouden worden om de ontwikkeling van Insulindes zonen te bevorderen.

Doch er is m.i. meer noodig.

Waar de Regeering steeds meer beurzen beschikbaar stelt, waar Zij er belang bij heeft, dat zooveel mogelijk Indische jongelui, die voor hun studie naar het Moederland komen, hun doel bereiken, daar is het wenschelijk, dat ze een paedagog-ambtenaar aanstelt, die voeling houdt met alle Inlandsche en op kosten van de Regeering studeerende jongelieden, hen met raad en daad steunt, hun vertrouwen tracht te verwerven en de Regeering op de hoogte houdt van de door Haar met beurzen begiftigden.

Bijgestaan door plaatselijke commissies, in de eerste plaats door de leden der reeds bestaande studiecmissies, is hij de man, tot wien ouders of voogden zich wenden kunnen, die de Regeering kan inlichten, de vereenigingen, welke zich het lot der studeerende jongelui aantrekken, kan bijstaan en last not least de raadsman van vriend wezen zal der jongelingschap.

Hij zal en met de jongelui en met de plaatselijke commissies en families, bij wie de jongelui thuis zijn, door persoonlijke bezoeken voeling moeten houden en zich daaraan geheel moeten kunnen geven. Zijn arbeid eischt den geheelen mensch, die met liefde voor zijn taak vervuld, zich daaraan onverdeeld geeft.

En het is om deze reden, dat die taak niet kan rusten op de schouders van hem, die aan 't hoofd van een tehuis staat.

Wijs zou de Regeering wellicht handelen, indien ze een onderwijsman, bekend met Indië en de Inl. jongelui, naar Engeland zond, om te kijken, hoe de Engelsche Regeering zorgt voor hen, die uit de „dominions” in het belang van hun opvoeding naar Engeland komen.

Waar het een gewichtig en belankrijk deel der opvoeding van het Javaansche volk betreft, een deel, dat tot nu toe geen voldoende resultaten opgeleverd heeft en velen met zorg vervult, mogen noch de kosten — die trouwens niet groot behoeven te zijn — noch de bijzondere tijdsomstandigheden redenen wezen om dezen naastbijliggenden plicht niet te vervullen.

De Regeering toone, dat het Haar ernst is met de behartiging van de stoffelijke en geestelijke belangen van hen, die straks in welke betrekking ook geplaatst, hun krachten zullen wijden aan de ontwikkeling van Nederlands koloniën.

Hier is een schoone gelegenheid om een deel der eerschuld af te doen, die op Nederland drukt, en om zich tevens den dank te verzekeren van velen, ouderen en jongeren, die in Insulinde steeds met belangstelling en waardeerend vertrouwen gadeslaan, wat de Regeering ten behoeve van land en volk doet.

Daar de tijd, waarop in Indië inrichtingen van hooger onderwijs zullen verrijzen, nog veraf ligt, moet elke poging, die zich ten doel stelt het succes der studie van de Indische jongelui in Holland te bevorderen, krachtig gesteund worden en de Regeering kome niet alleen het particulier initiatief ter hulpe, maar geve zelf een krachtigen stoot in de aangewezen richting.

J. C. H.

G. JANSSEN $\frac{1}{2}$ Janssen & Coenen

DEN HAAG,
v. Merlenstraat 79,
Tel. 6388.

AMSTERDAM,
Tel. N. 1339.

Oost- en West-Indische Uitrustingen.

Leverancier van verschillende Stoomvaartlijnen.

C.L. BOUCHER
WOONT
PAPESTRAT 11
SPECIALITEIT IN:
AMERIKAANSCH KANTOOR
ARTIKELN - VULPENHOUDERS
BOEKBINDERIJ - BOEKDRUKKERIJ
STEMPELINRICHTING

Middelbare School v. Handel en Administratie
LAAN v. MEERDERVOORT 104 - 's-GRAVENHAGE.

EXTERNAAT en INTERNAAT.

AFD. A. **Bijzondere Middelbare Handelsschool** met afbouw eene H.B.S. met 3 j. cursus. Bij beschikking van Z. Exc. den Min. van Binnenl. Zaken gelijkgesteld met de openbare handelsscholen te Amsterdam, Rotterdam, etc.

AFD. B. **Bijzondere Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus.** Eveneens officieel als zodanig erkend.

De 1e en 2e klasse van de beide richtingen vallen samen zoodat over de keuze Handelsschool of H.B.S. 5-j. c. eers bestelst behoef te worden na het afloopen der 2e klasse. De school wordt ook door Meisjes bezocht. Prospectus en inlichtingen bij den Directeur
F. TIJMSTRA.

Hôtel Astoria et de Paris

Modern Familie-Hôtel

Hoefkade 9-11 - Tel. 6056

Station H.Y.S.M.

Den Haag

Grand Hotel Café-Restaurant „VICTORIA”.

Spuistraat 16 DEN HAAG Telefoon 3766

Gunstig gelegen in het midden der stad.

Lift — Electric Licht — Centrale Verwarming.

80 Kamers en Salons.

PLATS DU JOUR 50 CT — DINERS VAN f 1.50 EN HOOGER

Meest bezochte Café en Restaurant van Den Haag

J. DEN HARTOG.

gedurende 15 jaar Gérant van Rest. RICHTE

Schill & Capadose

Hofstraat 17 .. .. 's-Gravenhage

BANKIERS - KASSIERS.

ADMINISTRATIE VAN VERMOGENS.

SAFE-DEPOSIT.

OPEN EN GESLOTEN BEWAARNEMING.

DEPOSITO's, PROLONGATIES.

CHANGE.

ASSURANTIE. LEVENSVZERKERING.

M. VISSER,

voorh. A. J. ROBBARD.

Spuistraat 69 - DEN HAAG - Telefoon 5470

Fabriek en Magazijn van Gouden-, Zilveren en Diamantwerken

REPARATIE-INRICHTING.

Indische Uitvoering te Utrecht.

In „De Toorts” van 8 Juli j.l. schrijft Prof. Dr. H. D. J. Bodenstein een opstel onder den titel: „Indrukken van 'n Boer van die Groot-Nederlandse Uitvoering ter gelegenheid van die Lustrum-viering te Utrecht”, waaraan wij de volgende behartigingswaardige woorden ontleenen:

„In Openbaring vir ons was die musiek en dans van die Javane, wat, soals hulle spreker laat uitkom het, ons 'n blik wou laat slaan in hulle volkssiel, ons wou toon, op watter manier, wat mooi en skoon is in die wereld, in hulle harte weerklank vind en geuit word. Wat 'n verskil tussen Oos en Wes. Bij ons die uitbundigheid van oerkragte, bij hulle 'n rustigheid en 'n selfbedwang in klank en beweging, wat vir ons soms onheilspellend geklink het, omdat ons bang was, dat op eens die ingetoomde hartstog, wat daar uit hulle musiek gesprek het, sou oplaai als die felle bliksem uit 'n donkere wolk. Hulle kuns toon dit aan, dat daar 'n onoverbrugbare kloof lê tussen die ooster- en die westerling. Die enige, wat die Nederlander sou kan doen, is hulle aan te moedig om hulle self te wees en die oosterse volke te behandel op sodanige wyse, dat hulle moet erken, dat hulle meesters is wijs, eerlik, regvaardig, onkreukbaar en onselfsugtig. Op die manier alleen kan hun genegenheid gewin word en so die oosterse bevolking gemaak word tot 'n krag in die Nederlandse staatsverband. Van hulle Nederlanders te maak is onmogelik.

„Ik hoop, dat elke Nederlander, wat die uitvoering bijgewoon het, huius toe gegaan het, net so als ik, met die gevoel, dat, hoe klein ons aantal ook mag wees, daar 'n roeping weggelegd is vir die Nederlandse stam in die wereld, 'n roeping nie van gewelddadige, maar van vreedsame aard, n.l. om af te daal in eige siel en te ontsluit die skatkamers, wat daar lê op die bodem van die volkssiel, daaruit te skep en op die manier die wereld te verrijk met 'n eige Dietse beskawing. 'n Appelboom dra appels, 'n kerseboom kerse, so moet ook die Nederlandse volk, Nederlandse vrugte draag. Mense, wat die hele wereldgees kan omvat, word eenmaal in die duisend jaar gebore, maar mense met groot talent is nie so'n groot uitsondering nie. Wanneer hulle getrouw bly aan hulle self, kan hulle tog die hele wereld verrijk met hulle geestesprodukte.

„Ook aan die Hollandse volk wil ik toeroep: so als President Kruger die Boere toegroep het op sijn laatste siekbed: „Neem uit die verlede wat daar skoons en groots is en bou daaruit op julle ideaal vir die toekoms”.

Uit de O. I. Mail.

De Gezondheidstoestand.

Steeds heerscht te Batavia de cholera; het rapport van 1 Mei j.l. meldt, dat nog een Europeaan en een Inlander door de cholera zijn aangetast. Overleden is 1 Inlander. Onder behandeling zijn thans 3 Europeanen, 3 Inlanders en 2 Chinezen.

Dienzelfden dag heeft de Gouverneur-Generaal, vergezeld van Dr. Neeb, voorzitter van de Gezondheidscommissie en Dr. Von Römer, den chef van den Gezondheidsdienst, een bezoek gebracht aan Djambatan Lima, de cholera-kampioen en aan Pintoe Besie, waar Z.E. gezeven kon worden op de verbeteringen, die hier reeds zijn aangebracht. Dr. Neeb zeide in den Gemeenteraad, dat de Landvoogd, die den toestand in-treurig noemde, alle hulp van de Regeering toegezegd heeft om Batavia te helpen gezond maken.

Rattenpest in Semarang.

Het ingestelde onderzoek heeft uitgewezen, dat het half Mei j.l. ontdekte geval van rattenpest in een der handels-goedangs inderdaad rattenpest is geweest.

De „Locomotief” meldt, dat de resident telegrafisch den landvoogd heeft verzocht Semarang bij het pestgebied in te lijven.

De chef van den dienst der pestbestrijding is mede op de hoogte gesteld van een en ander.

Aan de gevangenis werd de vervaardiging van ratten-vallen gevraagd.

Pestratten zijn mede reeds geconstateerd in de kampings, terwijl een pestrat werd gevonden in de havenbuurt. Er is geen enkel geval van menschenpest voorgekomen.

Uit de Inlandsche wereld.

Op 13 Mei j.l. vergaderde het bestuur van Madjoe-Kamoeljan in het Meisjestehuis aan Kebon Kawoeng.

Daar de waarnemende secretaris niet kwam opdagen, werden er geen notulen voorgelezen.

Van Raden Moeso, president van M. K., was een schrijven ingekomen, dat hij zoowel voor praeses als lid der vereeniging bedankte.

Ongetwijfeld een zeer vreemde houding van Moeso, want hij is het, die door zijn krantenartikelen nu drie jaar geleden, den stoot tot de oprichting heeft gegeven.

Zijn ontslagbrief wordt voor kennisgeving aangenomen.

Op de agenda voor de volgende vergadering komt nu verkiezing van een voorzitter.

Als candidaat werd genoemd Darmakoesoema.

Op de in December j.l. gehouden algemeene vergadering van M.K. werd door een paar leden van de S.I. de idee geuit, om tehuizen voor gevallen vrouwen op te richten.

Niemand der bestuursleden kan zich met dat denkbeeld vereenigen. Er zijn in deze landen geen doorgangshuizen noodig, want wel zijn hier ontzettend veel prostitués, doch gevallen vrouwen, d.z. uitgestootenen, zijn er hier niet.

De Indische samenleving is in dit opzicht niet wreed.

Over de kwestie doorgangshuizen zal nader met het bestuur van de S. I. geconfereerd worden.

Het bestuurslid mevrouw De Graaff-Kooman legde nu den inlandschen leden de vraag voor:

„Is Indië rijp voor afschaffing van de z.g.n. reglementeering?”

De reglementeering als een zuiver politioneele maatregel beschouwend, geheel afgescheiden van den medischen kant van het groote vraagstuk.

Het Inlandsche lid Mas Partadiredja was er van overtuigd, dat de toestand zeer veel verergerd was, sinds de reglementeering was afgeschaft en hij verklaarde zich voor de invoering van strenge Politioneele maatregelen.

Een ander Inl. lid, Raden Kandoeroean Kartakoesoema, gepensionneerd wedana, gaf als zijn meening te kennen, dat de toestand heel veel verergerd was en het optreden der vrouwen steeds drierster werd sinds het onderzoek afgeschaft werd. Z.i. zou een streng doorgevoerde registrering veel bereiken, want het schaamtegevoel speelt dan een groote rol. Deze gepensionneerde wedana gaf zijn oordeel in korte, krachtige woorden.

Door het bestuur zal een schrijven gericht worden aan den assistent-resident, waarin er op gewezen zal worden, dat bij de ontwikkelde inlanders de meening heerscht, dat de prostitutie en meer in het bijzonder de straat-prostitutie, in ergerlijke mate is toegenomen sedert de afschaffing van de reglementeering. Door geen schaamtegevoel weerhouden, is het optreden der lichte dames de laatste jaren steeds drierster geworden. Van strenge politie-maatregelen kan alle heil verwacht worden.

Aan den inspecteur van het regeeringsbureau voor vrouwenbescherming, mr. van Walsum, zal een afschrift hiervan worden gezonden.

De door Madjoe-Kamoeljan gesubsidieerde batikschool van Mas Partadiredja behoeft dringend eenige herstellingen, tot het doen waarvan het bestuur aan Partadiredja een voorschot op de subsidie zal verleen.

Er is slechts f500.— in de kas en de contributie van de inlandsche leden komt zeer slecht binnen. Nog steeds zoekt men naar een practische contributie-inning.

De door de leerlingen der school vervaardigde batiks zullen door Madjoe Kamoeljan worden gekocht om als overtuigingsstukken te dienen, wanneer er lezingen in de dessa gehouden worden. Uit deze batiks blijkt, dat er naast veel teleurstellingen toch ook successen te boeken zijn.

De volgende maand zal er in de batikschool een openbare les voor genoodigden gehouden worden.

Flink optreden.

Men schrijft uit Solo aan de „Javabode”:

Aan 't hof te Solo bestaat de gewoonte, dat zonen van hooge ambtenaren, die in dienst van de Solosche Regeering kwamen, direct benoemd werden tot regenten. R. A. Djojonegoro, de nieuwe rijksbestuurder, zag echter in, dat hieraan een einde moest komen, daar een Inlandsch hoofd als regent op de hoogte moet zijn van de bestuurszaken.

De rijksbestuurder heeft besloten een atoeran te treffen, waarbij wordt bepaald, dat ieder, die in dienst van de Solosche Regeering treedt, zijn carrière moet beginnen met 't laagste ambt, zoodat zijn zoon, die de opleidingsschool voor Inl. ambtenaren te Madioen heeft doorlopen, benoemd werd tot „magang”, terwijl hij eigenlijk het recht heeft op de onmiddellijke benoeming van een kliwon of regent.

De jonge man is dus de dupe geworden van de „atoeran”, die zijn eigen vader heeft ingesteld, doch de Solonezen juichen de gezonde ideeën van den nieuwen machthebber toe.

Kinderhuis Leger des Heils.

De opening van het Kinderhuis van het Heilsleger had plaats onder groote belangstelling uit alle kringen. De gouverneur hield een sympathieke toespraak en wenschte den leider van het Heilsleger, Kolonel de Groot, geluk met zijn prachtig succes. Handel en cultures waren sterk vertegenwoordigd. Ook de sultan van Deli was aanwezig. Men is vol lof over de doelmatige en practische inrichting. Reeds 27 aanvragen zijn ingekomen. Gelukwensen werden ontvangen van de gravin van Limburg Stirum, van generaal Booth uit Londen en den directeur van justitie. Deli is een schoone instelling rijker.

Assistenten-moorden.

Verschenen is het rapport van den gouverneur in zake de assistentmoorden, naar aanleiding van de conferenties met de ondernemers en de assistenten gehouden.

De gouverneur meent (blijkens telegrafisch bericht aan de „Loc.”), dat het een illusie is, dat de aanvallen op assistenten ooit geheel kunnen ophouden, zolang het huidige arbeidsstelsel gehandhaafd blijft, wat een onvermijdelijke voorwaarde is voor het welslagen van de cultures. Nog tal van jaren, zegt de gouverneur, zullen assistenten in vele gevallen ruw, oncontactisch en hardhandig optreden tegenover koelies en daarin dient een grondige verandering te komen als voorwaarde tot verbetering.

Het is de indruk van den gouverneur, dat het assistentencorps kwalitatief niet vooruitgaat, tengevolge van de uitbreiding der cultures en de daarmee gepaard gaande vraag naar Europeesche werkkrachten, zoodat ieder, die zich aanbiedt, aangenomen wordt.

De Gouverneur zegt, dat in het stelsel een radicale wijziging dient gebracht te worden door selectie, wat met gunstig gevolg kan plaats hebben, wanneer de bestaansvoorwaarden van de assistenten, hun rechten, verplichtingen en maatschappelijke verhoudingen grondig worden herzien en een betere opleiding voor jonge assistenten plaats heeft.

Ongeschikten moeten naar Europa teruggezonden worden; jonge assistenten moeten beter ingewijd worden in

SCHOLEN VAN HET NUTSDEPARTEMENT te NIJMEGEN.

1. Fröbelschool voor leerlingen van 3 tot 6 jaar.
2. School voor jongens en meisjes van 6 tot 12 en 13 jaar. Opleiding voor H.B.S. en Gymnasium. Het vorig jaar slaagden van 44 leerlingen 36 voor de H.B.S. en 6 voor het Gymnasium.
3. Kweekschool voor opleiding tot onderwijzeres voor leerlingen van 14 tot 18 jaar. Het vorig jaar slaagden voor de akte onderwijzeres 12 leerlingen, voor gymnastiek 10 en voor handwerken 7.

De directeur geeft adressen van families, die meisjes in huis nemen.

Nadere inlichtingen verstrekken voorts de directeuren resp. directrices van de genoemde scholen.

Instituut ROELIJN

Jan v. Riebeekstraat 88 - 's-Gravenhage

Eigenares en Directrice: Mejuffr. J. ROELIJN.

Machineschrijven
Stenografie
Talen
Boekhouden

PROSPECTUS OP AANVRAGE. . . . .
. . . . .GRATIS VERKRIJGBAAR

A. ASSENBERG,

Prima kwaliteit Schoenmaker, Diverse soorten GUMMIHAKKEN. CREAMS, VETERS, enz. Columbusstraat 73, Den Haag.

Levert voor billijke prijzen SOLIED en NET WERK. Vlugge bediening.

Reparatiewerk wordt op verlangen gehaald en thuisbezorgd.

N.B. Prijscurant op aanvraag verkrijgbaar.

G. RANKE

REINKENSTRAAT 17 DEN HAAG
TELEFOON H. 4271.

Fantasie Voile-stoffen Frottés
Blouses
Effen en Gestreepte Zephirs
Rokken Lingeries

VERKOOPHUIS

GR. HERTOGINNELAAN 103-105-107

Tramhalte 7 en A DEN HAAG
halte Valeriusstraat

Eenig adres voor hen die zich goed en voordeel van nieuwe of Tweedehands Meubelen willen voorzien. — —

DAGELIJKS (ook des Zondags) GEOPEND
van 10 tot 4 uur.

de voorschriften over de arbeidswetgeving en het arbeidscontract, waaromtrent thans groote onwetendheid bestaat.

Verder wordt op een juiste berekening der loonen en een billijke verdeling van de arbeidstakken aangedrongen.

De Gouverneur dringt voorts aan op betere betaling van het bundelen en sorteeren, desnoods met inmenging van de regeering, zoo de planters daaraan niet voldoen.

Opening van de Middelbare Landbouwschool.

De thans bijna voltooide Middelbare Landbouwschool zou 3 Juni in tegenwoordigheid van den Gouverneur-Generaal feestelijk worden geopend.

De leerlingen zouden gymnastiek-oefeningen en Oosterse dansen uitvoeren; er zou een wajangvoorstelling worden gegeven.

Den volgenden dag zouden de leerlingen gaan fuiven in Kotta Batoo.

Semarangsch lawaai.

Te Semarang zou met de Pinksterdagen een congres worden gehouden door de vereeniging Insulinde. De Indische Sociaal-Democratische vereeniging zou met de Pinksterdagen te Soerabaja een congres houden.

In het weekblad „De Voorpost” publiceert de thans te Semarang wonende „dr.” Tjipto een fel artikel tegen Sneevliet, waarin hij zijn vertrouwen opzegt aan den „van God gegeven leider der V.S.T.P.”, zooals Tjipto het zegt. In verband met het conflict tusschen Insulinde en de Socialisten staakte Westerveld den politieken cursus voor de Insulindianen.

Japansche Vliegmaschinen?

Er liep in het vreedzame Bandoeng het gerucht, vooral onder de inlanders, dat er 's nachts boven Bandoeng vliegmaschinen rondzweven. Duidelijk hebben sommigen het gegons dier vogels met metalen hart gehoord. Enkelens vermoedden, dat die „beesten” heelemaal uit Japan afkomstig zijn. De „Preanger Bode” schrijft, dat de inlanders in den kampong er 's nachts speciaal voor op blijven.

PERSONALIA.

Weigering van verlof.

Wij lezen in „De Javabode”:

Wederom is aan een tweetal ingenieurs B. O. W. buitenlandsch verlof in dit jaar geweigerd, n.l. aan de heeren W. van Wessen en P. J. L. van Wiechen, die resp. 6 en 7 jaren dienst hebben. In December 1917 mogen zij op hun verzoek terugkomen.

Secretaris-boekhouder.

Evenals reeds geschied is te Tandjoeng-Priok en te Makasser, thans ook bij de haven te Soerabaja bij wijze van tijdelijken maatregel ingesteld de betrekking van secretaris-boekhouder, aan welke betrekking eene bezoldiging is verbonden van ten minste f350 en ten hoogste f600 'smaands. Met de waarneming dier betrekking is belast de gepensioneerde kapitein der infanterie J. F. van Kesteren, die reeds twee jaren dezelfde functie bekleedt te Makasser, welke laatste betrekking thans dus vacant is.

Aan den heer van Kesteren is eene bezoldiging toegekend van f500 boven zijn pensioen.

Een aanklacht.

Naar het blad vernam, heeft dr. Von Faber, chef van het Treub-laboratorium te Buitenzorg, heden een aanklacht ingediend tegen „Het Nieuws van den Dag” en tegen den heer D. M. G. Koch wegens belediging en laster.

Men heeft den heer Von Faber beschuldigd met Duitschers samen te spannen tegen Nederland.

De Resident van Batavia.

Resident H. Rijfsnijder, die in Augustus a. s., nadat hij 5 jaren aan het hoofd van het gewest zal hebben gestaan, ontslag uit 's lands dienst verzocht en verkregen heeft, zal zich met het stoomschip „Rembrandt”, dat 26 Augustus vertrekt, repatriëren.

Uit den dienst.

De hoofdingenieur, chef van den dienst van het stoomwezen, de heer N. de Vicq, zal in het laatst van dit jaar den dienst met pensioen verlaten.

Beschermvrouwe.

Mevr. de Gravin van Limburg Stidum heeft bij haar bezoek aan de Kartini-school, op 15 Mei j.l., het beschermvrouwschap aanvaard van de Vereeniging „Bataviasche Kartini-school”.

Suriname.

Jarenlang hebben in ons parlement de would-be Surinaamsche specialiteiten de meening verkondigd, dat de kwijnende toestand der kolonie moet worden toegeschreven aan de slapheid, aan het gebrek aan energie der kolonisten. Ook ééndags-reizigers kwamen na een verblijf van 24 uur tot die meening. Bij de behandeling van de begroting voor 1917 in de Koloniale Staten heeft een der leden — de heer van Ommersen — een rede gehouden, waarin hij het aandeel van het moederland vaststelt in genoemden kwijnenden toestand der kolonie. Wij kunnen die rede — die wij aan de leden der Staten-Generaal ter lezing aanbevelen — niet in haar geheel opnemen; slechts enkele grepen mogen hier volgen:

„.....De vergelijking [van Suriname] met Britsch Guyana wordt herhaaldelijk gemaakt.

Bij de jongste behandeling onzer begroting in de Kamer heeft zij opgedaan en heeft vooral de Minister van Koloniën ad interim, de heer Rambonnet, de Engelsche kolonie tegen Suriname uitgespeeld.

Maar juist de vergelijking tusschen de twee koloniën brengt de oorzaken — de schuld durf ik zeggen — van de achterlijkheid van Suriname aan het licht.

Britsch Guyana, vroeger ook een Hollandsche kolonie, viel in de Napoleontische oorlogen tegelijk met Suriname in handen der Engelschen. Vier [?] jaar waarna werd Suriname aan Holland teruggegeven, maar behielden de Engelschen Britsch Guyana voor zich.

En nu, na honderd jaren, welk een verschil tusschen beide koloniën, die in 1816 in vrijwel gelijke omstandigheden (Suriname zelfs in betere) verkeerden!

De Engelsche kolonie is welvarend, houdt benijdenswaardige overschotten op haar budget over; zij kan zich de weelde veroorloven van hare bevolking de gemakken en voorrechten eener moderne maatschappij aan te bieden en hare steden en dorpen, zoo goed als het binnenland tot aantrekkelijke oorden voor den vreemdeling te maken — terwijl in Suriname het in één woord een armoedige, verwaarloosde boel is. Maar de Engelsche regeering pakte aan, deed alles op tijd, terwijl de Nederlandsche treuzelde — alles laat, ja te laat probeerde.

En het geldt hier zaken waarvoor het initiatief van de Regeering moest uitgaan.

Engeland schafte de slavernij af op een tijdstip van economische hoog-conjunctuur, zoodat de Br. koloniën in de gelegenheid waren zich te worstelen door de moeilijke tijden, veroorzaakt door de diep ingrijpende wijziging in de arbeidsverhoudingen. Bovendien, deze stap was behoorlijk voorbereid en waren intijds maatregelen beraamd om een mogelijke catastrofe te voorkomen.

Nederland wachtte met opheffing der slavernij en ging noodgedwongen daartoe over op een tijdstip, dat niet ongunstiger gekozen kon zijn — het tijdstip waarin de suikercultuur, de kurk waarop toenmaals de kolonie dreef, een crisis doormaakte, welke de kolonie, door den schok der opeens gewijzigde arbeidsverhoudingen, het hoofd niet vermocht te bieden en diengevolge zich haar suikerindustrie zag ontvallen.

Buitendien was voor niets gezorgd, niets te voren voorzien of geregeld.

Terwijl Engeland al dadelijk de noodzaak van aanvoer van werkkrachten had ingezien en daartoe was overgegaan, draalde de Nederlandsche regeering met de zaken in die banen te leiden, tot de nood weer drong om daartoe eindelijk over te gaan, doch op een oogenblik, dat de eb in het economische leven der kolonie niet meer te keeren was.

Engeland voedde de zusterkolonie vroeg tot zelfbestuur op. Nederland wachtte daarmede weer tot het water aan de lippen kwam”.....

„Van de autonomie der kolonie is een schijnvertooning gemaakt en van de Koloniale Staten een zondebok, die beladen met de zonden van anderen, waarvoor zij niet verantwoordelijk zijn, de woestijn wordt ingejaagd”.....

De Engelsche Regeering begreep ter rechter tijd de eisch van wetenschappelijke voorlichting voor den landbouw en richtte in Britsch Guyana een goed uitgerust proefstation in, dat de landbouw krachtig steunde. In Suriname bleven Regeering en Koloniaal Bestuur blind voor dit belang en draalden den weg van de zusterkolonie op te gaan.

Pas toen het te laat was, toen de landbouw door cultuurziekte geruïneerd was, kon men besluiten tot offers voor wetenschappelijke landbouwvoorlichting.

Ook de kleine landbouw kreeg in Britsch Guyana de steun en leiding die hij behoefde. De Engelsche Regeering draalde niet het belang van dien bedrijfsvorm voor hare kolonie te erkennen en beijverde zich dien het middel aan te wijzen tot een snellen groei en een krachtig leven. Zij begreep, dat de kleine landbouw aangewezen was op de verbouwing van een product, dat snel rendeerd en een gereede markt had. In rijst zag zij dat product en moedigde den rijstbouw aan, met het gevolg, dat Britsch Guyana niet alleen geheel voorziet in de eigen behoefte aan rijst, zoodat het ook geen angst behoeft te koesteren voor afsnijding van den aanvoer van buiten als wij nu hier — maar het heeft daarin ook een waardevol uitvoerartikel gevonden.

In Suriname liet men den kleinen landbouw geheel aan zijn lot over. Hij had af te kijken van den grooten en werd ook een imitatie van dezen. 't Werd daardoor hier een bedrijf zonder eigen leven, wat een doorlopend gesukkel gaf, waaruit het bedrijf niet schijnt te komen. Uit zich zelve, zonder hulp of voorlichting van hoogerhand, hebben de kleine landbouwers hier ten slotte zelf den weg tot den rijstbouw gevonden, maar nog ontbreekt de juiste aanmoediging om de verbouwing van dit product zoo uit te breiden, dat ten minste in de eigen consumptie kan voorzien worden”.....

.....„Zoo zou ik kunnen doorgaan met feiten aan te voeren, die aantoonen dat de achterlijkheid der kolonie aan traagheid en nalatigheid van Regeering en Koloniaal Bestuur te wijten is.

In het Moederland wil men de schuld op de Koloniale Staten schuiven, maar brengt het bewijs daartoe niet bij”.

.....„Nederland is altijd offervaardig geweest voor de kolonie. Maar wat het gaf, schonk het niet in den juiste geest, noch met de noodige voorzorg ten einde voordeel daarvan te verzekeren.

BEËEDIGD EXPERT,
Inkoop van Oud-Indische Brillanten,
Paarlen, Juweelen, enz.

N. BLOM,
Nieuwe Heerengracht 25. Tel. Interc. 8320
AMSTERDAM.

HOOGERE BURGERSCHOOL

5-jarige cursus

met voorbereidingsklassen.

VOORSCHOTEN.

Bij schrijven van Z. Exc. den Minister van Binnenlandsche Zaken, d.d. 25 Juni 1906, is het INSTITUUT WULLINGS erkend als een H. B. S. 5-j. c.

Kost- en Schoolgeld f 950.-/f 1250.-.

Uitslag 1915:

13 Adsp. Eindexamen H.B.S. 5-j. c.;
1 „ voor de Cadettenschool (O.I.L.);
1 „ „ „ Kweekschool v/d Zeevaart.

Tot heden slaagden:

98 Adsp. Eindexamen H. B. S. 5-j. c.
19 „ Kon. Mil. Acad.;
19 „ Cadettenschool;
17 „ Adelborst;
24 „ Cand. O.I. Ambt.; Zeevaart- en Machinistenscholen, enz.

De Directeur:

H. WULLINGS.

VOORSCHOTEN, November 1915.

J. v. MOORSEL

Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 2014

EERSTE HUIS

in: Stoffen, Mouselines en Witte Goederen. :: Stalen op aanvraag.

Mantel en Costumemagazijnen

Maison H. SIMONS

Heulstraat 13 ..... Telefoon 2005
Noordeinde 17a .... Telefoon 6537

..... Mantels, Mantelcostumes, Taillecostumes ....
Avontoiletten, Blouses, Costumerokken, Peignoirs

Steeds ruime sortering, prima coupe en kwaliteiten.

M. P. MULLER,

Galileistraat 133 en 129 Valeriusstraat 13
Tel. H 6375 - Tel. H 6370

MAGAZIJNEN VAN

Gas- en Electriche Ornamenten.
BADEN EN GEYSERS.

De heer Lohman heeft ons vergeleken bij een zoon, die misbruik maakt van de goedheid van zijn vader.

Het beeld moet anders zijn: Nederland is een toezienende voogd geweest, die niet waakte over de wijze waarop de voogd de belangen behartigde van de pupil".....

.....Een der grootste drawbacks voor Suriname is hare onbekendheid in het Moederland. Als men in de verslagen der Staten-Generaal de onjuistheden leest, die over de kolonie gezegd worden, dan moet men zich afvragen, als de uitverkorenen zulke scheeve voorstellingen er op na houden, hoe het met de groote massa dan zal zijn".....

* * *

Hoe de meeningen uiteen kunnen loopen. Bij de behandeling der Surinaamsche begroting voor 1916 in de Tweede Kamer gaf Mr. Fock — oud-gouverneur van Suriname — als zijne meening te kennen, dat men de Surinaamsche planters had kunnen dwingen tot aanname van de voorstellen der z.g. Rotterdamsche combinatie, door hen te bedreigen met onthouding van werkrachten voor hunne plantages, en nu lezen wij in een ingezonden stuk in „Suriname" van 23 Mei j.l. deze woorden:

„Na 1912 hebben de planters door hunne energieke houding, door hunne poging om niettegenstaande allen tegenslag de zaken gaande te houden, de positie van het gouvernement in zake immigratie, wat toch niet uitsluitend een planters, doch veeleer een koloniaal belang is, gered."

Het stuk geeft interessante beschouwingen over de gevolgen van het stopzetten van de bacoven-cultuur.

Curaçao.

Naar wij in de Curaçaosche bladen lezen, werd te Willemstad op Zaterdag 19 Mei j.l., tegen 2.30 uur in den namiddag, een vrij hevige aardbeving gevoeld. Gelukkigere wijs is men er met de schrik afgekomen.

* * *

Ook lezen wij dat begin Juni j.l. er de kinkhoest veel heerschte, zódat, ten einde het verspreiden daarvan tegen te gaan, gedurende die maand de 2e klasse van de Hendrikschool, zómede de 1e en 2e klasse van de Emmaschool, gesloten zouden blijven.

* * *

Er werd erg naar regen verlangd. De „Amigoe" van 10 Juni j.l. schrijft:

„Het ziet er naar uit of het regenen wil, en 't heeft ook al iets gedropt. Een flinke bui zou hoogst welkom wezen. In Venezuela heeft het de vorige week gestort en dan krijgen wij gewoonlijk het staartje, dat daar te veel is."

* * *

In hetzelfde blad wijdt de heer P. A. Eeuwens achtervolgens een viertal uitvoerige vervolg-artikelen aan de Hoeden-industrie. In No. 1. „Hoeden-export in 1915" schrijft hij o.m.:

„In de Openingsrede van den Gouverneur trok de volgende passage onze bijzondere aandacht:

„Ofschoon de oorlog belemmerend werkte op de hoeden-industrie, o.a. doordat er in het geheel geen hoeden werden uitgevoerd naar Frankrijk en Duitsland, en minder dan gewoonlijk naar Engeland, bedroeg de waarde der uitgevoerde hoeden toch zeker nog meer dan vijf en een halve ton."

Vergelijkt men dit laatste cijfer van f 550,000 met de cijfers, die door de Inspectie onzer Douane in het begin dezes jaars zijn gepubliceerd, dan ziet men een aanzienlijk verschil.

Volgens deze laatste statistieken werden er in 1915 uit onze kolonie uitgevoerd:

	dozijn	waarde
Uit Curaçao	104.043	f 393.748
„ Aruba	13.751	„ 27.504
„ Bonaire	6.097	„ 20.424
„ Saba	15	„ 47

Totaal 123.906 f 441.723

Het is wel opmerkelijk, dat drie maanden na elkaar zulke verschillende cijfers worden opgegeven.

Wat hiervan te denken? Een van twee. Het bedrag, door den Gouverneur genoemd, is of wel als een rectificatie bedoeld, of er is een schromelijke vergissing in het spel.

Het is begrijpelijk dat, waar het hier om een bedrag van meer dan f 100.000 gaat, het geval ons bijzonder interesseerde, en wij getracht hebben de oplossing van het raadsel te zoeken door ons te wenden tot de meest gezaghebbende zijde in deze aangelegenheid.

En zoo kunnen we onzen lezers het volgende daaromtrent mededeelen.

Volgens de uitvoerstatistieken onzer Douane werden gedurende 1915 uitgevoerd:

	dozijn	waarde
Naar Amerika	82.111	f 280.943
„ Porto Rico	727	„ 1.167

Totaal f 282.110

Daar bestaat een middel om deze cijfers nauwkeurig te controleren. Daar Amerika zeer hooge invoerrechten heft van de Curaçaosche stroohoeden, heeft elke exporteur de verplichting ten kantore van den Amerikaanschen Consul alhier onder eede een faktuur over te leggen van elke zending hoeden, die naar de Vereenigde Staten verscheept worden. Uit de Statistieken nu, die door den Amerikaanschen Consul alhier worden bijgehouden, blijkt dat in 1915 van hier werden uitgevoerd:

	dozijn	waarde
Naar Amerika	72.068	f 388.510
„ Porto Rico	84	„ 3.292

Totaal f 391.802

De statistieken van onze Douane en die van den heer Consul vertoonen dus een verschil van 391.802 — 282.110 = f 109.692.

Voegt men nu dit verschil bij het totaal bedrag van den uitvoer dan krijgt men 441.723 + 109.682 = f 551.405 of een nog grooter bedrag door den Gouverneur in zijn Openingsrede genoemd.

Doch dit laatste cijfer vertegenwoordigt nog op verre ná niet het juiste bedrag.

Het staat vast, dat in deze de administratie van onze Douane geen schuld treft. Zij moet zich eenvoudig vergenoegen met de opgaven die haar door de exporteurs worden overhandigd. Sinds in onze Kolonie de uitvoerrechten gelukkig zijn afgeschaft, heeft het Gouvernement er evenmin een direct financieel belang bij, dat ten kantore van de Douane zuivere opgaven van de uitgevoerde artikelen worden overgelegd, en daarom kan zij evenmin van dwangmiddelen of strafbepalingen gebruik maken.

De fout schuilt uitsluitend bij de heeren exporteurs. Het is zeer zeker te betreuren, dat door hen, althans door sommigen, zoo weinig medewerking aan het Gouvernement wordt betoond, om de uitvoerstatistieken onzer Kolonie zoo betrouwbaar mogelijk te maken. Welke de ware reden is, waarom hun opgaven zoo willekeurig zijn, weet ik niet.

Alleszins betrouwbare uitvoerstatistieken zijn voor onze Kolonie van groot belang.

Statistieken zijn nog iets anders dan reeksen van droge dorre, doode cijfers. Voor de bestudeering van den economischen toestand van een land worden die doode cijfers welsprekender, en verhalen zij van leven en bedrijvigheid. Nu in den laatste tijd onze hoedenindustrie steeds méér in omvang toeneemt en voortdurend in betere banen geleid wordt, zijn betrouwbare statistieken, die een beeld geven van den omvang en den vooruitgang onzer volksindustrie, onontbeerlijk; zij vormen wat een goede geregelde boekhouding is in het koopmansbedrijf.

Die boekhouding brengt wel is waar niet direct vermeerdering van inkomsten aan, doch ze geeft een trouw beeld van winst of verlies, van den bloei of achteruitgang der zaak, zij wijst aan waar verbetering of bezuiniging moet aangebracht en in welke richting het bedrijf kan uitgebreid worden. En wanneer jaar op jaar die cijfers grooter worden, en eenmaal in de miljoenen reiken, dan vertolken die dorre cijfers op welsprekende wijze, dat hier een bloeiende industrie onder degelijke bewaamde leiding gevestigd is, dat hier een bedrijvig en arbeidzaam volk in voorspoed leeft, dat hier een actieve koopmansstand woont, die berekend is voor zijn taak; dan verkondigen die zelfde cijfers naar alle windstreken, dat ons klein nietig eilandje een wereldmarkt is voor de hoedenindustrie, zóals er geen tweede gevonden wordt. Dan eerst zullen wij bij machte zijn prijzen vast te stellen overeenkomstig recht en billijkheid, en die voor onze arme vlechtsters een meer menschwaardig bestaan opleveren, in stede dat zij zich nu dikwijls met een hongerloos moeten tevreden stellen....

Het geldt hier werkelijk een sociaal en economisch belang onzer kolonie.

Deze industrie is de eenige industrie, die door de vrouwelijke bevolking op onze benedenwidsche eilanden beoefend wordt. Want het kantwerken en het vlechten van manden heeft slechts in een beperkten kring plaats en vindt zulk een gering afzetgebied, dat men deze beide bedrijven gerust buiten beschouwing kan laten. Denk de hoedenindustrie weg, en er blijft voor de overgrote meerderheid der arme bevolking van de stad en de buitendistricten hoegenaamd niets over, om zich op fatsoenlijke wijze door het leven heen te slaan.

Men moet ook niet vergeten, dat op ons eiland een zeer groot surplus aan vrouwen is. Een massa mannen trekt jaarlijks naar den vreemde om daar werk te zoeken. Een ander deel brengt als matroos, stoker, kajuitsbediende of als los werkmans het grootste deel van het jaar op zee door. Velen vestigen zich in een der nabijgelegen republieken en komen zelden of nooit meer hier terug. In verhouding tot de mannen is het percentage van vrouwen, die haar brood buiten de Kolonie gaan zoeken, uiterst gering. Voeg daarbij, dat geldgebrek of gemis aan vaste verdiensten voor tal van jonge mannen het werkelijk of voorgewend motief is, dat hen belet een huwelijk te sluiten, en dat een nog veel grooter getal er de voorkeur aan geeft de lusten te genieten zonder de lasten van het huwelijksleven te dragen, dan zal men begrijpen, dat als onvermijdelijk gevolg van zulke sociale toestanden de groote meerderheid der vrouwelijke bevolking vooral in de stad voor zich zelf heeft te zorgen, en doorloopen met al het harde en bittere van den struggle for life kennis maakt....

Verblifdend is ook het verschijnsel, dat het vervaardigen van stroohoeden ook op de eilanden Aruba en Bonaire steeds meer wordt beoefend. Neemt men in aanmerking, dat het op die eilanden nog veel lastiger is dan op Curaçao, om steeds goed vlechtstroo machtig te worden, en dat de gelegenheid, om de gemaakte hoeden te verkoopen, veel beperkter is, dan bewijst de volgende statistiek des te sterker hoezeer deze volksindustrie zich op die eilanden uitbreidt.

Van Aruba werden verzonden:

jaar:	dozijn:	waarde:
1910	2.253	2.012 fl.
1911	2.790	5.589 „
1912	7.800	19.203 „
1913	7.422	23.629 „
1914	11.384	23.023 „
1915	13.751	27.504 „

Op Bonaire was de stijging minder groot. Van daar werden verzonden:

jaar:	dozijn:	waarde:
1910	2.198	5.042 fl.
1911	2.109	5.120 „
1912	4.481	18.765 „
1913	7.145	34.831 „
1914	6.631	23.302 „
1915	6.097	20.424 „

De gemiddelde prijs per hoed daarentegen was op Bonaire veel hooger dan op Aruba.

De reden daarvan is, dat men op Aruba zóveel latái hoeden vervaardigt, die zeer slecht betaald worden. In de laatste jaren worden op Bonaire reeds zeer veel fijne hoeden gemaakt, die op eigen gelegenheid op de Engelsche eilanden Barbados en Granada en aan de kust worden van de hand gedaan."

Wij zien verlangend uit naar 's schrijvers conclusies ten bate dezer zeer belangrijke aangelegenheid.

Tehuis voor Jonge Meisjes!

Met den 1n September 1916, wordt door Mejuffrouw GRATAMA te Nijmegen een Tehuis voor Jonge Meisjes GEOPEND, die een of andere inrichting van onderwijs aldaar bezoeken; zoo gewenscht gelegenheid gedurende de vacantes aldaar te blijven of te worden opgenomen. Een vriendelijk tehuis verzekerd.

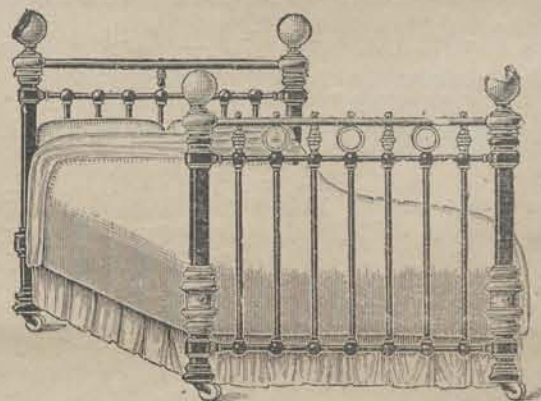
Inlichtingen bij Mejuffrouw GRATAMA, Huishoudschool te Nijmegen.

Th. A. A. SIMONIS,

GROENMARKT 34, over de Prinsestraat.

TELEFOON 2535.

DEN HAAG.

Specialiteit in BEDDEN.

Groote keuze vanaf het beste tot het eenvoudigste.

Magazijn gesloten van half een tot twee uur.

„HUIZE ZEELANDIA"

Pension van den 1sten Rang.

Statenlaan 100 DEN HAAG.

Telefoon Schev. 2231.

PRIMA REFERENTIËN. BILLIJKE PRIJZEN.

Aanbevelend, Mevr. J. KOOPMAN.

Woning-Bureau en Electro-Technisch Bureau SCHURMANN,

RIJSWIJK b. d. Haag.

HEERENWEG 2-4.

TEL. INTERC. 143.

ELECTRISCHE INSTALLATIES VOOR LICHT EN KRACHT

BLIKSEMAFLEIDERS

ZWAKSTROOM INSTALLATIES

Gratis Plannen en Begrotingen.

F. C. DE BRUYN

Magazijn van Comestibles en Fijne Meeschwaren

LEVERT UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT ARTIKELN TEGEN BILLIJKE PRIJZEN.

Bestellingen worden dagelijks opgenomen en franco thuis bezorgd.

Vraagt Prijscourant.

Neemt Proef.

Telefoon 3361 - Danckertstraat 43.

J. F. VAN DEENE EDELSTEENEN EN AGAATWAREN

LEIDSCHESTRAAT 71 - AMSTERDAM

TEL. N 8752 REPARATIE-INRICHTING

WAT DE INLANDER ZEGT.

Een vergelijking. Oepi maakt in de „Voorpost“ de volgende vergelijking tusschen de heeren Labberton en Douwes Dekker. Wie kent ze niet deze twee merkwaardige personen? Merkwaardig om hun werk en daadkracht, om hun consequente handelingen. Zeker zal het Indische nageslacht deze beide stoere werkers gedenken, indien het eenmaal de geschiedenis te boek zal stellen. Want beiden hebben geijverd om te vormen één Indisch volk, met één recht en één toekomst. En toch hoe anders is ten slotte hun lotsbestemming geworden. De een voortwerkend aan het eenmaal opgemaakt plan, de ander verbannen uit zijn vaderland, smachtend naar de vrijheid uit de gevangenis in een ander land. Indien men naar de diepere oorzaken van hetgeen nu geworden is, zoekt, kan de oppervlakkige zich afmaken met: zoo wil God. Doch wie dieper wil schouwen zal criteriën vinden, die bepalend zijn voor beider verschillend lot. Labberton, vóór alles theosoof, laat, waar hij ook zijn kennis in toepassing brengt, steeds sporen achter van het beginsel der theosofische vereeniging: Broederschap onder alle menschen en practische associatie. In vele kringen voert hij het woord, en de blijvende sporen van zijn werk zal men vinden in het neutraal onderwijs, de vereeniging „Oost en West“, die voor Sociale belangen, in de Maleische krant „Pamitran“, vele geschriften van zijn hand, in de kiesvereeniging Melajoe. Geen tweedracht, doch éénheid, door elkaars goede zijden te zoeken, is zijn streven. Om die redenen acht hij bevoorrechtiging van de eene klasse boven de andere in onze zoo heterogene maatschappij schadelijk, omdat bevoorrechtiging afgunst wekt en haat zaait. De groote gemeente, die staat heet, zij voor allen gelijk, zij geve één recht voor allen. Door reeds vroeg elkaars goede en kwade zijden te kennen, zal men elkaar begrijpen en waardeeren. En hij bepleit een unificatie van onderwijs. Ik zou zoo met een dorre opsomming van feiten kunnen doorgaan. Het lijkt mij echter voldoende aangetoond, dat de associatie idee van Labberton langs lijnen van „pamitran“ slechts gezond is door het nauwgezet betrachten van billijkheid en rechtvaardigheid.

Wie Douwes Dekker noemt, heeft als eerste associatiestation: temperamentvol nationalist. Oostersch van aanleg en geboorte, herkent men beide in al zijn uitingen. Tintelend van vernuft en meeslepend zijn zijne redevoeringen, uitermate geschikt om het warme bloed van zijn toehoorders tot activiteit aan te zetten. In gloeiende bewoordingen bepleit hij de noodzakelijkheid van één recht. Ridderlijk is zijn strijd tegen het dualisme, dat z. i. onrecht is. Zijn aangeboren edel gemoed wijst hem de plaats aan, aan welke zijde hij zijn krachten geven moet. En toen het machtige Albion de kleine Zuid-Afrikaansche republieken verpletterde, maakte hij vrijwillig de zaak van den zwakke tot de zijne en bood zijn borst den Engelschen kogel. Als leider van de Indische partij wees hij in hoofdzaak op de plichten van den overheerschte. Hij stelde zijn bekende antithese, omdat deze zijn ideaal — de vorming van één Indischen staat met één recht, en één toekomst in den weg stond. Het wijzen op onrecht, waar hij het ontmoet, voor hem welhaast een levenskwestie geworden, stempelt hem tot den „revolutionnaire“, het zoozeer gevreesde woord, omdat men zich daarbij niet los kan maken van de auto-suggestie van moord en bloed. Hoe kort ook de tijd tusschen zijn optreden in de I. P. en zijn verbanning, het was voldoende om het politieke leven in Indië binnen te voeren. Men ziet naast veel overeenkomst, komen bij Labberton en Douwes Dekker, voldoende verschillen voor, die hen beiden stempelen tot afzonderlijke grootheden. Bij de formuleering van die verschillen, wil ik wijzen, dat Labberton zocht den weg met den minsten weerstand: door broederschap tot éénheid. Douwes Dekker zoekt den weerstand op om dezen te overwinnen. Omdat weerstand steeds iets positiefs is, zou men kunnen zeggen, dat L. de negatieve en D. D. de positieve pool van onze beweging vertegenwoordigt. Imponeert deze door het woord en krijgt hij zoodoende in zeer korten tijd grooten aanhang, gene merkt men niet op — toch werkt hij voort, tot men zich gesteld ziet voor een daad. Wil D. D. alles in een grootsch opgezette stormloop veroveren. L. tracht in een weinig opvallenden knabbeoorlog zijn vijand af te matten. Gelukkig hij, die beiden persoonlijk heeft leeren kennen in hun werken en streven.

Waarom? Van waar — zoo vraagt de „Pembrita Beta wi“ — nog steeds die opstootjes hier, die relletjes daar, die wederspanning, dat verzet, die ontevredenheid, welke zich uitsprekt en telkens weer vertoont in vele deelen van den Archipel, in weerwil van alle mooie verklaringen in de Inlandsche pers van trouw en aanhankelijkheid aan het Nederlandsche gezag, van liefde voor de Hollandsche driekleur, van verzekeringen van één te zullen zijn met Nederland in een eventueelen strijd met buitenlandsche vijanden? De etische politiek, hormat circulaire hebben weliswaar in de laatste jaren een andere richting aangegeven in de behandeling van zaken en personen, maar nog altijd heerscht de oude traditie, de ambtenaarsgeest... de Westersche laatdenkenheid, die van een overheerscht land en volk spreekt en dientengevolge in dit land en volk geen uiting van meeningen duldt: die niet meeleeft met het volk en waarvan dan ook niet te verwachten is de opheffing van het volk, het tegemoet komen aan zijn nooden en behoeften. Kan er

dan ooit sprake zijn van rust in een land, waar de volksmeeningen, zooals zij in den laatsten tijd tot uiting zijn gekomen, steeds onderdrukt worden, waar het bestuur nog steeds doordrongen is van het systeem, dat men zijwendig in alles berusten moet? Hieraan en niet aan het emancipeeren van de bevolking moet worden toegeschreven die onrust als hierboven bedoeld, en waaraan en Labberton en Douwes Dekker, ieder op zijn manier, zoo gaarne een einde willen zien gemaakt. Dan is er nog de rassenkwestie. Behalve de beide genoemde heeren zijn er gelukkig nog meerdere zoodanig aan te wijzen, maar velen gevoelen zich in hun Westersche verwatenheid hoog boven den Inlander, den Indiër in 't algemeen, verheven, enkel en alleen omdat hij van een andere huidkleur is. Dit wordt door den Inlander begrepen en gevoeld, en vandaar zijn haat, zijn wantrouwen, al laat hij die ook niet altijd merken, daar hij eeuwen lang geleerd heeft gevoelens te moeten onderdrukken.

„Eindelijk“. In de „Oetoesan Hindia“ komt een scherp artikel voor, aldus getiteld, betrekking hebbende op het ontslag van Mr. Milius, destijds landraad voorzitter te Toeban. De schrijver begrijpt 't niet, dat de vorige Gouverneur-Generaal hem in den dienst gehandhaafd heeft, terwijl de nieuwe hem al dadelijk dit ontslag als een surprise thuis zond. Tevens wordt er aan herinnerd, dat hij iemand, die een Europeaan had vermoord, tot vijf jaren dwangarbeid had veroordeeld, terwijl men gerekend had op hoogstens één jaar. Ook, dat hij als 't ware tot inkeer was gekomen, nadat hij een slechte vendutie had gemaakt, doende alsof hij een vriend van den onderdrukten Javanen was geworden. In dit artikel wordt hem ten slotte toegewenscht, dat hij een „waardelooze procureur bamboe“ mag worden!

S. I. In een ingezonden stuk in de „Oetoesan Melajoe“ wordt hulde en instemming betuigd met het oordeel, dat de heer van Kol in de Eerste Kamer over de Sarikat Islam heeft uitgesproken, n.l.: „dat deze vereeniging als een prairiebrand over geheel N.-I. is uitgebroken.“ De schrijver betuigt zijn warmen dank aan allen, die de S. I. ook in Sumatra gebracht hebben, terwijl hij zijne landgenooten aanspoort om zonder vrees het recht en het algemeen belang te dienen. Een Inlander, zegt hij, die niet van deze alleruitstekendste S. I. houdt, is geen waar Mohamedaan, die heeft zijn vaderland niet lief. En tot een niet-Inlander, die niet vóór deze vereeniging is, zou hij 't zelfde zeggen, dat de heer van Kol ook gezegd heeft, n.l.: „Allen, die leven van de uitbuiting van den Inlander, zijn tegenstanders van de S. I., maar allen, die liefde koesteren voor de S. I., begroeten haar oprichting met vreugde.“ Dezelfde inzender verklaart ook, namens alle Sumatranen, zich te kunnen vereenigen met een beginsel-verklaring en telegram, welke de redactie van een pas opgericht Maleisch blad, namens alle Javanen, aan het Kamerlid Mendels verzonden heeft, inhoudende een bereidverklaring om bloed en goed te offeren voor de verdediging van Indië, onder voorwaarde evenwel van gelijkstelling en gelijkwaardigheid met alle andere volkeren. Maar dit — alzo de schrijver — is juist de groote moeilijkheid voor de Indo-Europeesche maatschappij, die haar oude tradities van bevoorrechtiging zoo maar niet dadelijk los kan laten. Theorie en praktijk zullen nog langen tijd met elkaar in strijd zijn. Tot nu toe is rechtspleging, bestuur, politie, belastingwezen, onderwijs, benoemingen enz. alles in tegenspraak met wat regeering en parlement willen. Een andere inzender brengt in hetzelfde nummer onder de aandacht, dat des Vrijdags geen enkele Mohamedaan zijn winkel sluit, of zijn bedrijf stop zet. Het Gouvernement bewijst daarentegen wel de noodige eer aan dien dag. Maar het moet nog verder gaan en op dezen dag aan de Inlandsche ambtenaren vrijaf geven om van 11—1 of 1½ uur hun godsdienstplichten te vervullen, al mochten zij 't ook nog zoo druk hebben. Godsdienst is meer noodig, dan welke andere zaak ook. Zoo oordeelt het blad.

Vorstenhuwelijk. Van den nieuwen Mangkoenegoro werd kort na zijn optreden bericht, dat hij met een dochter van den Soesoehoenan van Solo trouwen zou. Zij, die 't weten kunnen, beweerden, dat het geen losse geruchten waren. Familieleden van den Pangeran Adipati Ario Praboe Prang wedono hadden hem aangeraden, zoo eenigzins mogelijk, een prinses uit het Solosche hof tot gemalin te nemen. Dit zoude, naar hunne meening, van goeden invloed zijn voor het zelfbestuur der Mangkoe Negaran, terwijl de vriendschaps- en familieband tusschen de beide Solosche vorsten sterker zou worden vastgelegd. Doch de Prins schijnt te dien opzichte „een andere meening te zijn toegedaan“. Met zekerheid weet men thans te vertellen, dat hij in 1917 een dochter van zijn voorganger Mangkoenegoro VI huwen zal.

De „Oetoesan Hindia“ vindt 't vreemd, dat de resident van Soerakarta bij de installatie van den nieuwen Mangkoe Negoro tot drie keeren toe er op gewezen heeft, dat hij zijn fortuin en voorspoed te danken heeft aan de voordeelen van de tabak, indigo en suikerindustrie en aan het zweet van den kleinen man, die er aan gewerkt heeft, en 't daarom zijn dure plicht is om werkzaam te zijn in het belang van die uitgeperste menschen.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Klachten. De Chineesche gemeente te Klaten (Soerakarta) is alles behalve gesticht over de handelingen van den Luitenant hunner natie aldaar. De aandacht van het

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS

LEIDEN - HOLLAND.

Blikgroenten

Visch, Vleeschwaren
Soepen, Pickles, Jams

Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog, Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

HAAGSCHE VEILING MAATSCHAPPIJ

Directie: P. H. HOLMAN
BLEIJENBURG 3—3a - 'S-GRAVENHAGE

KUNST- EN INBOEDEL VERKOOPINGEN

TAXATIE.

Voor bijvoeging uit nalatenschappen en particulier bezit gelieve men zich te wenden tot:

P. H. HOLMAN
Tel. Haag 8921 BLEIJENBURG 3a

SPEKSLAGERIJ A. V. D. BARSELAAR

Bleyenburg 42 - Den Haag - Tel. 804-805

OPGERICHT 1740.

Leverancier aan beide Kon. Hoven.

LEVERT UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT.
VARKENSVLEESCH EN FIJNERE VLEESCHWAREN

Speciaal adres

BARSELAAR's alom met goud bekroonde
Kalfsleverworst en Geldersche Rookworst

GEEN FILIALEN.

G. ED. BORST

Vlamingstraat 23-25-27

DEN HAAG.

Het bekende adres voor

HEEREN
MODE
ARTIKELEN

Adverteeren doet verkoopen.

Van Vreemde Koloniën.

Hughes in Z. Afrika.

Op zijn doorreis in Z.-Afrika heeft de Australische premier wel gelegenheid gevonden om van zich te doen spreken. Hij ging van Kaapstad naar Kimberley en vervolgens naar Durban, en is blijkbaar gul geweest met het uitspreken van zijn inzichten over den toestand. Dat de D. er niet genadig afkomen behoeven wij niet te releveeren. Hij zeide dat de Britsche dominions niet uitsluitend vechten om Engeland te helpen, maar ook voor hun eigen bestaan, maar ook voor alles wat 't leven de moeite van een inspanning waard maakt. Australië zal, zoolang als 't daartoe bij machte is, er naar streven den vijand op 10.000 mijlen te houden. De dominions moeten trachten tot eensgezindheid en samenwerking te komen, en daartoe vooral letten op de 90 pCt. overeenkomst, en de 10 pCt. verschil verwaarloozen.

Hughes verzekerde dat Z.-Afrika, als 't in gevaar komt, op de hulp van Australië kan rekenen. In 't tegenovergestelde geval zou Australië ongetwijfeld hetzelfde mogen verwachten van Z.-A.

Hij verklaarde zich een tegenstander van generaal Hertzog. Men moest het lot van Z.-A. onder Br. bestuur maar eens vergelijken met dat van Elzas—Lotharingen. Z.-A. geniet immers thans een even groote vrijheid als Australië. Vroeg men hem of hij geloofde in nationalisme, dan antwoordde hij steeds bevestigend. De Australiërs zijn zeer trotsch op hun nationaliteit.

Naar onze meening ziet Hughes het verschil niet in tusschen Z.-A. dat een niet-Engelsche bevolking had, welke aan een eigen nationaliteit gehecht is, en Australië, dat bevolkt is door Engelsche kolonisten.

Hij heeft ook nog gelegenheid weten te maken om een boodschap uit te vaardigen aan den Rand. Daarin brengt hij lof aan de Hollandsche Afrikanen en aan de rol, die zij in den oorlog hebben gespeeld. Botha en Smuts worden geprezen om de grootheid van hun werk „dat pas later ten volle zal worden begrepen, wanneer de mist van vooroordeel zal zijn weggetrokken”.

Wel eigenaardig deze wijze van een vreemde kolonie toe te spreken door een eersten minister van een zusterkolonie, die er toevallig even door trekt.

Japan-Engeland in Australië.

Volgens bericht uit Melbourne onderhandelen Japansche handelsagenten in Australië, om te trachten de markt te bemachtigen, die voor den oorlog door Englands vijanden bediend werd. Zij willen goederen, die niet in Australië geproduceerd worden met een nieuwe Jap. stoomvaartlijn daarheen brengen. Dat is wat wij de Nederlandsche nijverheid in Indië meermalen hebben voorgehouden. Maar in de Jap. handeling ligt een gevaar opgesloten voor 't verbreken van het economisch evenwicht in 't verre Oosten en Zuiden.

Oost-Afrika.

Het blijft den Duitschers in Oost-Afrika niet voor den wind gaan. Generaal Smuts heeft Tanga genomen, de bezetting bood slechts geringe weerstand, meldt hij, doch vernielde de werken voor de watervoorziening. Hiermede is de Britsch-Boerenmacht meester van den N.-O. hoek van 't D. protectoraat, daar Tanga aan zee ligt bij 't einde van de spoorbaan van Usambara. Als haven is de plaats ook van beteekenis en kan zij dit voor de operatiën in nog hogere mate worden.

D. strijdkrachten, die de verbindingen ten N. van Haudeni bedreigden, zijn langs den Pangani-rivier teruggedreven.

En Br. afdeeling is in Kongoro geland, aan de Z.-zijde van 't Victoriameer en heeft Miansa bezet. Bij die gelegenheid maakten de Eng. vele geweren buit en kanonnen, afkomstig van de Königsberg, die, zooals men zich herinnert, vroeger door de bemanning verlaten werd.

Belgische troepen bereikten van de Tanganjikagrans uit 't Victoriameer. Zij sneden een afdeeling D. troepen af, die daarna een ernstige nederlaag leed.

Wanneer men zich, uit de opvolging van behaalde successen, een beeld vormt als van een krijgstoest, die meer geneugden dan ongemakken biedt, vergist men zich deernlijk. Behalve mooie en grootsche natuurfereelen zal er op de tochten door O.-Afrika weinig te genieten, en daarentegen veel te verduren vallen. De ontberingen van elke expeditie in een tropisch bergland, worden vermeerderd doordien de verdedigers vaak uitkomst zoeken in de meest woeste en minst bewoonde streken. Waar daar plantages van koffie, rubber, mais, e. a. z. bestaan hebben, zijn deze nu verlaten. Is de insectenplaag al niet zoo erg als wij elders in deze rubriek over Mesopotamië weergeven, toch kwelt zij over dag en meer nog 's nachts, en in de woeste streken weer erger dan elders de krijgsliden, terwijl de witte mieren ook de goederen aantasten en vernielen.

Daarbij komt 't gevaar voor leeuwen en luipaarden, dat inderdaad dreigt, maar ook als moreelen factor mede werkt om de rust te verstoren. Wel is groot volhardingsvermogen en taai wil noodig om, in weerwil van dit alles, den strijd vol te houden.

Mesopotamië-ellende.

Alvorens de behandeling van dit onderwerp in het Lager Huis te vermelden, willen wij een aanhaling doen uit een brief van E. Chandler, oorlogscorrespondent van de Yorkshire Observer, die, als zij niet overdreven is, en zelfs als zij wat overdreven is, een denkbeeld geeft hoe er nog andere kwalen en plagen te bestrijden zijn geweest, dan die veroorzaakt of verergerd door onvoldoende voorbereiding der legerautoriteiten.

Hij heeft 't over de plagen: stof, hitte en vliegen. De ergste van alle is die der vliegen. 't Is, voor wie het niet zelf gezien heeft, ongelooflijk hoeveel vliegen er in de tenten, in de schuilplaatsen en in de loopgraven zijn. Men kan niet eten zonder tegelijk vliegen mee in te slikken. Men zwaait zijn lepel pap in de lucht om ze er af te jagen; men steekt zijn beschuit en gedroogd vleesch in den zak en brengt 't dan voorzichtig in de gesloten vuist naar den mond, maar moet toch vliegen mee-eten. Ze gaan overal in zwermen opzitten.

Hij meende bij een eskadron cavalerie met maliënkolders te rijden, doch ontdekte dat de ruiters bedekt waren met een laag staalblauwe vliegen.

's Avonds lossen de muggen en zandvliegen de gewone vliegen af.

Zooals wij de vorige week schreven, zou de Mesopotamië-ellende in 't Lagerhuis nader aan de orde komen, dit is geschied te gelijk met de misère die de Dardanellen-onderneming opgeleverd heeft. De motie van Carson, om bijzondere commissies te benoemen tot het instellen van een onderzoek is niet in stemming gekomen, doordien de minister-

bestuur is er op gevestigd en de zaak is in onderzoek genomen. De voornaamste feiten zijn: de grief, wegens diens houding ten opzichte van een te Klaten opgerichte Chineesche Begrafenisonderneming. Er wordt niet meer en niet minder beweerd, dan dat hij zich ten onrechte van het geheele bestuur en de administratie zou hebben meester gemaakt en de rechten der leden zou hebben bekort. Zijn optreden als geldschietter moet bar zijn. Er bestaan authentieke bewijzen van die geldelijke transacties, waarbij tegen den leener kon worden geageerd op een wijze, die in strijd is met de algemeen geldende opvatting van moraal. Wordt deze Luitenant gehandhaafd, dan geeft het bestuur hierdoor een sanctie aan diens praktijken.

(„Pewarta Soerabaja”).

Te Kediri zijn volgens hetzelfde blad de Europeanen en Chineezzen zeer ongesteld over den notaris, tevens vendumeester aldaar, n.l. over de wijze, waarop hij credieten weigert of verleent. Het plan was om een request aan de Regeering aan te bieden met 't verzoek dien notaris over te plaatsen en te doen vervangen door een ambtenaar, die ten opzichte van het verlenen van credieten een ruimer standpunt inneemt. De tegenwoordige functionaris stelt zulke hoge eischen van credietwaardigheid aan de debiteuren, dat niet alleen het Gouvernement, maar ook de komende en gaande ambtenaar, zoodat de geëmployeerden van de omliggende ondernemingen schade lijden. De venduties, die vroeger prachtig gingen, brengen thans minder en minder op. Velen achten 't thans maar beter geen vendutie te houden of de goederen naar een andere plaats te brengen, waar zij voor beter prijzen kunnen worden verkocht. Voor de pas aangekomenen is 't een koopje, dat zij zich ter plaatse niet kunnen inrichten en genoodzaakt zijn naar een hoofdplaats, meestal Soerabaja, te gaan, om zich daar van 't noodige te voorzien.

Staking. De Sado-koetsiers hebben, volgens de „Periangan”, in Soekaboemi gestaakt. In November verleden jaar kwam daar ook al een dergelijke staking voor, die echter slechts een paar dagen geduurd heeft. De stakers hebben 't toen feitelijk gewonnen. Met November zou n.l. de nieuwe gewestelijke keur op de sado's worden ingevoerd. Deze eischte, dat elke sado zou voorzien zijn van een verschuifbaren bak en van een rugleuning. Vóór dien was een ander zoo goed als onbekend in Soekaboemi. Hoewel de koetsiers tijdig genoeg gewaarschuwd waren, lieten zij alles op zijn beloop en toen het op 1 November ernst scheen te worden, voerden zij tot hun verontschuldiging aan, dat het onmogelijk was om zoo direct alle sado's vermaakt te krijgen. De assistent resident gaf een half jaar uitstel. En nu? Natuurlijk is nog een heel groot procent der sado's precies als vroeger. Thans wordt de verordening gehandhaafd met het gevolg, dat er een massa niet meer op straat verschijnen, want het oude model wordt niet toegelaten. Uit solidariteit rijdt nu een ander gedeelte ook maar niet meer en heel gewichtig wordt er koempolan gehouden. Men heeft 't druk over boycotten en meer dergelijke moderne zaken. Zelfs het hinderlijk volgen — enkele goedwillenden zijn blijven rijden — is ingevoerd en de politie-oppassers moesten zelfs nu en dan tusschenbeide komen om een werkwillige in bescherming te nemen. Tot bloedige botsingen is het evenwel niet gekomen en als men maar voet bij stuk houdt, is de heele staking natuurlijk binnen een paar dagen verlopen. Maar uit 't bovenstaande mag toch wel geconcludeerd worden, dat de „Westersche beschaving” op Java ingang begint te vinden en dat Soekaboemi bezig is zich tot een „moderne” stad te vormen!

S. I. De „Djawa Tengah” meldde, dat eenige honderden Sarikat Islamers uit een viertal dessa's in Rembang te zamen gekomen waren om een door een mantri van het boschwezen gepakt houtdief te ontzetten. De mantri kon zich nog door de vlucht redden, maar een leerling-opziener, die op het bericht van een samenscholing was toegesnel, om te zien, wat er gaande was, werd half dood geslagen.

De „Pewarta Soerabaja” deelt mede, dat de invloed van den Sarikat Islam in Blora sterk aan het verminderen is door den grooten aanhang, die de leer van Samin daar heeft verkregen, maar ook door de gedragingen van bestuursleden der S. I., die de verenigingsgelden ten eigen bate aangewend hebben. Het verzet op de particuliere landerijen wordt ook aan den invloed van de Saminleer toegeschreven. Niettegenstaande al het geschrijf daartegen, ondanks het request van Mr. Dryber namens de landheeren, ondanks het ter audiëntie gaan bij den Gouverneur-Generaal van Prawirohardjo c.s., ondanks de op de protestmeeting in den stadstun te Soerabaja door de S. I. en de Indische Sociaal Democratische Vereeniging aangenomen motie, is de toestand nog onveranderd gebleven. De spanning neemt toe. Thans zijn er zeventien landen, waarvan de bevolking geheel of gedeeltelijk weigert aan hare verplichtingen te voldoen ten opzichte van de landheeren. De onwilligheid tot het afdragen van het verschuldigde aandeel in de opbrengst van den grond, dan wel tot het verrichten van de diensten en vooral tot het betalen der grondhuur, is een algemeen verzet geworden. De landheeren willen nu ook niets meer toegeven. Zij denken er zelfs niet meer aan, om bij wijze van eenige tegemoetkoming de padjek te verminderen.

DE BAS & Co., Bankiers
HEERENGRACHT 17 - 'S-GRAVENHAGE
BELASTEN ZICH MET ALLE BANKZAKEN

:-: Safe-Inrichting. :-:

PIET HEINSTRAT 129

A. BONNS,
voorh. F. J. HÜBSCHER & ZONEN.
Magazijn van Prima Schoeisel
REPARATIE-INRICHTING 1e klas.

GEVESTIGD 1894.

Telefoon Haag 6255

HYPOTHEEKBANK voor AMERIKA
Directeur: H. S. GRATAMA Jzn. DEN HAAG.

5% PAND- 97½%

6% BRIEVEN 102%
met verplichte aflossing.

THE BERLITZSCHOOL OF LANGUAGES
WELBEKEND - BU ALLEY DIE MET VERLOF IN NEDERLAND VERDIEVEN
DE GELUK - ONDERWIS - IN
DUITSCH, ENGELSCH, FRANSCH, SPAANSCH, ITALIAANSCH, etc.
LET OP HET JUISTE ADRES DER ORIGINEELE BERLITZSCHOOL
OVER DE WAALSCHER KERK
58° NOORDEINDE NIET BOVEN KRUL TEL: 2234

Regulateurs, Westminster Carillons
met speelwerk. - Speciaal voor Indië.

GROOTSTE SORTERING. LAAGSTE PRIJZEN

Goedkoopst adres voor Waltham en Zenith Horloges.

Armband Horloges voor Heer en Dame.

J. A. J. REMMERS, Molenstraat 35
t/o de Oude Molstraat. ZIE ÉTALAGE.

Modemagazijnen

F. L. VAN BOMMEL

Vlamingstraat 8-10.

Prins Hendrikstraat 104-106

Nieuwe afdeeling: **Blouses**

Prima Confectie.

Uitsluitend Prins Hendrikstraat 104

Brood-, Beschuit- en Banketbakkerswinkel
van J. J. MOOLENAAR.

Tasmanstraat 134 's-Gravenhage.

Alle Artikelen verkrijgbaar der
KONINKLIJKE BROOD- en BESCHUITFABRIEK
LENSVELT NICOLA.

Adverteeren doet verkoopen.

president 't heeft weten te voorkomen, door zelf de benoeming van 2 commissies toe te zeggen. Zij zullen bestaan uit leden van 't Hooger- en 't Lagerhuis en autoriteiten buiten het parlement. Deze zullen bevoegdheid hebben om inzage te eischen van bescheiden en om personen onder eede te hooren uit kracht van een daartoe in te stellen wet. Intuschen is het openbaar maken van het resultaat van 't onderzoek niet dadelijk toegezegd, een groot gedeelte zal geheim blijven.

Asquith herhaalde zijn weigering om de bescheiden, die gevraagd waren, dadelijk over te leggen, hij keurde het over deze kwestie gevoerde debat af, het moest den buitenwereld den indruk geven dat er verdeeldheid onder de raadgevers heerschte. De begane en erkende tekortkomingen waren nu weer goed gemaakt. Of het redelijke van die boosheid door velen erkend wordt, betwijfelen wij. Zoo oot dat is hier de geleverde kritiek gebreken op haar plaats te zijn; zij is alleen veel te laat gekomen.

't Hoogerhuis vond 't z.z. ook noodig een ernstig woord meer te spreken, maar lord Crewe had in de mededeeling, die Asquith in 't Lagerhuis gedaan had, het middel bij de hand om een vergaand debat te ontgaan. Uit zijn rede bleek dat de onderneming naar Mesopotamië niet als op zich zelfstaand krijsbedrijf ontworpen is, maar wel dege-lijk een factor vormt in 't algemeene plan van den grooten wereldoorlog. 't Was, verklaarde hij, in de hachelijke oogen-blikken van Augustus 1914 noodzakelijk Engeland's bijzonder groote belangen in de Perzische golf te verzekeren en de sterke beweging, die — zonder twijfel onder Duitschen invloed — gaande was gemaakt om den heiligen oorlog tegen Gr. Britannië af te kondigen, tegen te gaan. De tegenwoordigheid van een Br. macht in de Perzische golf heeft, naar Crewe's overtuiging, het rijk voor een dreigende ramp van beteekenis behoed.

Hierin is 't motief uitgedrukt dat de onderneming als geheel aannemelijk moet maken, maar hierdoor is het onvoldoende voorbereid voortrukken voorbij Koet el Amara, en is 't onvoldoend laten van de verschillende verplegings- en aanvullingsdiensten toch niet goed te praten, al is er wellicht een verschoning uit te putten voor een eerste optreden zonder dadelijke voorziening in anders rechtmatige eischen van voorbereiding en uitrusting.

Onderzocht zal alles dus worden, voorloopig zullen wij er nu echter niet veel van hooren, later zullen eerst de bijzonderheden openbaar worden gemaakt, die ons vertellen wat wij reeds lang weten, en 't overige zal, wie dan leeft, ook eens vernemen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERAATUUR-OVERZICHT.

Gewoonten der Javanen bij zons- en maansverduistering.

In het 15 Juli-Nr. van „Orang Peladang" worden eenige gebruiken en gewoonten medegedeeld der Javanen, bij gelegenheid van een zons- of maansverduistering. (Ontleend aan de „Soeloh Pengadjar", een Maleisch, aan het onderwijs gewijd maandschrift.) Verschillende bijgeloovige zaken worden opgenoemd welke men aanwendt om het onheil, dat een granaha (zons- of maansverduistering) veroorzaakt, af te wenden.

Draadloze telegrafie tusschen Nederland en Oost-Indië.

In Nr. 83 van „Pintoe-Perniagaan" (en ook in „Bandera Wolanda" No. 29) het eerste gedeelte eener beschouwing over draadloze telegrafische verbinding tusschen Nederland en Oost-Indië. Het is niet meer de vraag of een dergelijke verbinding tot stand te brengen is, maar eenvoudig op welke wijze zulks zal geschieden. Bij den tegenwoordigen stand der wetenschap op dit gebied kan men twee wegen volgen: n.l. een directe verbinding tot stand brengen, dan wel een met tusschenstations; beide methoden hebben echter hun eigenaardige bezwaren. Deze zaak heeft, zooals men weet, de ernstige aandacht onzer Regeering; intuschen zou het voor haar van het hoogste belang geweest zijn, indien zij nu reeds (vooral directe) radio-telegrafische verbinding met Indië bezat.

Wie zich voor bedoeld vraagstuk interesseert, kan met vrucht raadplegen het onlangs verschenen Acad. Proefschrift van Dr. C. J. de Groot „Radio-telegrafie in de Tropen", van welk proefschrift No. XXI der Stellingen verkort luidt: Een radio-verbinding van Nederland met zijn Koloniën, zonder gebruik van tusschenstations, is eene politieke noodzakelijkheid, technisch uitvoerbaar.

Toradja'sch leven.

Mevr. M. Adriani—Gunning zet in het Nr. van 22 Juli van „Eigen Haard" haar beschouwingen over het leven der Toradja's van Midden-Celebes voort. Thans bespreekt zij de doodenfeesten.

Wanneer een Toradja sterft, wordt de band niet verbroken die hem bindt aan een deel zijner medemenschen: de familieband. Een familie bestaat eigenlijk uit een gestorven en een levend deel; het gestorven gedeelte bekleedt voor het andere den hoogen rang van goden, beschermers, zegenende machten. Begrijpelijkerwijze neemt dan ook het leven hierna — het zieleven — een belangrijke plaats in den Toradja'sche samenleving, naast het aardse bestaan.

Als een Toradja sterft, gaat zijne ziel naar het schimmerrijk, dat men zich onder de aarde denkt. Daar zijn de reeds gestorven verwanten van den overledene en deze zou dan ook gaarne terstond tot zijne vaderen worden verzameld, maar de ziel van zulk een pas gestorvene kan nog niet samenwonen met zijn overleden verwanten, want zij verkeert in denzelfden toestand als zijn lijk, d. w. z. zij stinkt. Zoodra de vleeschdeelen van het lijk zijn vergaan, en alleen de beenderen zijn overgebleven, kan de gestorvene het zielenland binnengaan en bij zijn overleden verwanten blijven wonen. Daarom wordt een lijk eerst voorloopig bijgezet. Later, als alleen nog maar de beenderen zijn overgebleven, worden deze voorgoed begraven. Deze tweede begrafenis is de echte, zij gaat gepaard met een groot offerfeest.

Het is interessant bij Mevr. Adriani te lezen, op welke wijze die feesten en de voorafgaande gebeurtenissen plaats hebben. Zoo bijv. de verrichtingen der verzamelaars van de beenderen, die zich in de doodenhutten buiten de dorpen bevinden. „Om de geesten, die rondom de graven zwerfen, te verjagen, hebben zij een stuk riet en een blad van een tooverkruid in de hand; het riet werpen zij als een speer naar de lijkhuysjes, het blad stelt hun schild voor. Een paar mannen hebben schild en zwaard bij zich, waarmede zij een oogenblik een spiegelgevecht uitvoeren. Nauwelijks is dit gedaan, of allen storten zich met voesten vaart op de lijk-

1) Mevr. Adriani geeft o.m. de afbeelding van twee huisjes waarin men de lijken voorloopig bijzet, totdat de vleeschdeelen zijn vergaan.

hutten, halen de kisten er uit, maken ze open en graaien naar de beenderen der gestorvenen. Het meest is men gesteld op het doodsbeeld; ieder beijvert zich om den kop van zijn gestorvene machtig te worden. Zoo vuil als hij is, neemt men den kop in de armen, drukt hem aan de borst, streelt en beruikt (bekust) hem, onder luide weelachten en dikke tranen. Vooral de vrouwen vinden zich bij die gelegenheid zeer op . . . . . Als het eenigszins kan, worden alle dooden van het dorp, die sinds het vorige feest overleden zijn, in behandeling genomen. Zijn de vleeschdeelen nog niet geheel verdwenen, dan stroopt men met de handen de beenderen schoon. De opgewonden toestand, waarin men verkeert, bij dit beenderen verzamelen, is oorzaak, dat men zich niet laat overweldigen door het weerzinwekkende hiervan."

Aan het slot deelt de schrijfster mede: „De groote verkwisting van rijst, het slachten van zoo talrijke buffels en het voor de gezondheid zoo gevaarlijke schoonmaken der doodsbeenderen, heeft de Regeering er toe gebracht de doodenfeesten op Midden-Celebes sterk te beperken. Ook de toeneming van het Christendom heeft aan de doodenfeesten afbreuk gedaan en zoo zijn ze in den loop der laatste jaren zoo onbeduidend geworden, dat men gerust kan zeggen, dat ze reeds tot het verleden behooren."

De anophelinen van Ned. Oost-Indië.

Als mededeeling No. VII van het Koloniaal Instituut te Amsterdam is verschenen: „De Anophelinen van Nederlandsch-Oost-Indië", door dr. N. H. Swellengrebel, zoöloog der Afdeling voor Tropische Hygiëne der Instelling.

Dit werk geeft voor de eerste maal een volledige bewerking der tot nu toe in Nederlandsch-Oost-Indië bekende vertegenwoordigers der Anophelinen, en daarbij een inleiding die het ook aan niet-entomologisch geschoolden mogelijk zal maken deze insecten te herkennen en met nauwkeurigheid naar de soort te bepalen.

De schrijver beoogt op deze wijze de ambtenaren van den burgerlijken geneeskundigen dienst en de andere hygiënisten in Nederlandsch-Indië beter toe te rusten tot den strijd tegen malaria.

Meer en meer blijkt dat het vermogen malariaparasieten van den eenen mensch op den anderen over te brengen slechts enkele, zeer bepaalde anopheles-muggen eigen is, zoodat de hygiënist zonder diepgaande kennis op dit gebied der entomologie tot het nemen van doeltreffende maatregelen niet in staat is.

Het werk van dr. Swellengrebel beslaat 182 bladzijden druks, met 31 tekstfiguren en 12 platen, door de firma Van Leer in kleurendruk gereproduceerde aquarellen van den schrijver; het werd bij de firma J. H. de Bussy gedrukt. (N. R. Crt.)

De Zending op Nias.

Het 15-Juli Nr. der „Berichten uit de Zendingwereld" bevat onder den titel „Oude herinneringen en nieuwe voorspoed op het eiland Nias", een overzicht hetwelk een idee geeft van de moeilijkheden waarmede de Rijnsche Zending sedert haar vestiging op dat eiland in 1881, heeft te kampen gehad. Het artikel (hetwelk nog wordt vervolgd in een volgend Nr.) bevat ook wetenswaardigheden over de bevolking en haar veelal (vooral vroeger) zeer machtige hoofden.

Industrieën in Ned.-Indië.

Gevolg gevende aan eene uitnodiging van het Hoofdbestuur der Maatschappij van Nijverheid om zijn indrukken weer te geven van de ontwikkeling der industrie in Ned.-Indië, heeft de heer A. Meeuwesen den 15 Juli j.l. te Haarlem eene voordracht over dit onderwerp gehouden, waarvan het eerste gedeelte is opgenomen in de Juli-afl. van het „Tijdschrift der Maatschappij van Nijverheid". Schr. heeft persoonlijk de voornaamste nijverheidscentra van den Indischen Archipel bezocht en inlichtingen ontvangen o.a. van twee leden der commissie (n.l. Jhr. Mr. De Graeff en De Kruyff) aan welke in Sept. 1915 is opgedragen een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheid tot het in het leven roepen van nieuwe takken van fabrieks nijverheid in Ned.-Indië, voornamelijk ter verwerking van in Indië aanwezige grondstoffen.

Tijdschrift Kon. Ned. Aardrijkskundig Genootschap.

De nieuwe afl. (van 15 Juli) bevat met betrekking op Indië slechts één bijdrage, n.l. van Dr. H. Hirsch, getiteld: Kontaktmetamorphe Tertiërkohlen in Süd-Sumatra, Südlich Muara Enim, Residenz Palembang (met kaarten en profielen). — Verder korte mededeelingen over „Permische trilobieten van Atjeh", door P. Tsch. over eene schilderij, voorstellende „de eerste vloot naar Indië voor de stad Amsterdam", en over het wetenschappelijk onderzoek van Atjeh.

De klok der Papoea's.

Wat voor ons de klokken zijn, dat is voor de Papoea de groote garamoet of houten trommel. Evenals bij ons de klokken bij droevige en vreugdevolle gebeurtenissen luiden, zoo verkondigt de garamoet vreugde en leed aan de bewoners van Nieuw-Guinea. In een levendig tempo geslagen, noodigt zij uit ten vroolijken dans; klinkt zij gejaagd en woest, dan roept zij ten oorlog; sussend verdriift zij de geesten der aardbevingen en des onweers; dof en treurig verkondigt zij den dood van een stamgenoot.

Aldus de aanhef van een ethnographische bijdrage tot de kennis der bewoners van Ned.-Nieuw-Guinea in het 15 Juli-nr. van „de Katholieke Missiën".

De „Loffelycke Compagnie".

Als No. VI der serie geschriften „Nederlandsche cultuur-geschiedkundige monographiën" is verschenen eene geïllustreerde beschrijving van: De „Loffelycke Compagnie". Historisch overzicht der O. I. Compagnie, door S. Kalf.

In een trant, zooals we dat van den heer Kalf gewend zijn, beschrijft hij de stichting, den bloei en het verval van het machtige handelslichaam, waaraan het Nederland van thans zijn naam als groote koloniale mogendheid te danken heeft.

Met de verovering van Java, onder het bestuur van G.-G. Janssens in 1911, eindigt dit aantrekkelijk geschreven boekwerk. Het is echter lastig, dat het noch een register, noch zelfs een eenvoudige inhoudsopgave bevat.

Verspreide geschriften van Prof. Kern.

Van Prof. Dr. H. Kern's verspreide berichten, onder zijn toezicht verzameld, verscheen (bij Martinus Nijhoff te 's-Gravenhage) het vierde deel. Dit deel bevat het slot van hetgeen deze groote geleerde in den loop der jaren heeft geschreven over Achter-Indië, verder hetgeen hij aan korte bijdragen leverde over het Brahmanisme en het Buddhisme en eindelijk het eerste gedeelte zijner studies over Maleisch-Polynesische taalvergelijking.

We vernemen dat het gansche werk, waarvan de uitgave is mogelijk gemaakt door het Kon. Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië te 's-Gravenhage (hoewel zulks uit den titel niet blijkt) in zeven of acht deelen

compleet zal zijn, en hopen dat Prof. Kern (die nu reeds ruim 80 jaren is) nog vele jaren op zijn voltooiden arbeid met welgevalen het oog zal mogen laten rusten.

Papua. Annual Report.

Verschenen is het „Annual Report for the year 1914-1915" van Britsch Nieuw-Guinea (door de Engelschen kortweg Papua genaamd). Het rapport is uitgegeven door de „Commonwealth of Australia" en wat den inhoud betreft, te vergelijken met ons Koloniaal Verslag. Aan het slot treft men eenige Bijlagen aan, getiteld: 1. Report on Agchylostomiasis and other Intestinal Helminthes in Papua, by W. M. Story. 2. Movements of the tribes of the Mambare division, together with migration chart, by Messrs. Beaver and Chinnery. 3. Comparative dialect of the Northern districts of Papua, with language chart, by Messrs. Beaver and Chinnery. 4. Een beduidend aantal korte woordenlijsten van verschillende Papoea-stammen in Britsch Nieuw-Guinea.

Mededeelingen.

Van de Afdeling 's-Gravenhage:

Het Kantoor en de Leeszaal zijn van Donderdag 20 Juli tot Donderdag 3 Augustus a.s. GESLOTEN.

Naamlijst van nieuw toetredende leden.

Naam	Contributie
W. I. L. Buschkens, Leiden	f 2.50
J. Hamme, Den Haag	„ 2.50
Mej. L. A. Wijsman, Leiden	„ 2.50
A. Mieremet, Utrecht	„ 2.50
J. Wellink, Nijmegen	„ 2.50
H. M. B. ter Haar Romeny, Den Haag	„ 2.50
Ch. E. Bodemeijer, oud-Resident, Den Haag	„ 6.—
J. H. I. le Coeq d'Armandville, majoor N.-I. L., Breda	„ 2.50
T. Hellwig, Insp. Holl. Inl. onderwijs, Den Haag	„ 6.—
G. S. M. Meijer, oud Ass-Resident, Den Haag	„ 2.50
Jhr. Mr. H. C. van der Wijk, Den Haag	„ 10.—
Mevrouw A. E. van der Plaats, Apeldoorn	„ 2.50
H. J. de Groot, oud-Inspect. v. Fin., Den Haag	„ 5.—
Mevrouw A. J. Comello-v. d. Bilt, Amsterdam	„ 2.50
H. M. G. Dikshoorn, Off. v. Gezondh. 2e kl., Den Haag	„ 2.50
H. Bissegger, Onderluit. N.-I. L., Rotterdam	„ 2.50
Mej. P. J. Keuchenius, onderwijzeres, Rijswijk	„ 2.50
K. J. Kuipers, O.-I. Ambt, Den Haag	„ 2.50
A. de Stoppelaar, Den Haag	„ 2.50
Douair. L. H. Baronesse van der Goes van Dixland, Den Haag	„ 10.—
H. D. Pierson, Den Haag	„ 5.—
S. A. Reitsema, Bussum	„ 6.—
Mr. W. J. M. Brantjes van Rijn, Zwolle	„ 2.50
D. J. C. Kriebel, Controleur B.B., Den Haag	„ 2.50
Mevrouw W. B. Stoop, geb. van Deventer, Bloemendaal	„ 25.—
Dr. P. Tilma, Arts, de Lier (Z.-H.)	„ 2.50
Mevrouw W. E. Meerdink, geb. Birnie, Leeuwarden	„ 2.50
Douair. Jhr. Mr. F. van Eijsinga, geb. Kluit, Den Haag	„ 2.50
H. E. Oving, Den Haag	„ 5.—
Mevr. G. S. Sikkes, geb. Zeverijn, Leeuwarden	„ 2.50
A. van der Meij, Ambt. B.B., Weltevreden	„ 2.50
J. Hofland, Oud-Resident, Den Haag	„ 2.50
H. Jager, Heelsum	„ 2.50
Mr. S. J. R. de Monchy, Den Haag	„ 2.50
H. J. van Gissen, Purmerend	„ 2.50
K. Langendijk, Groningen	„ 2.50
Mr. S. Th. J. Baljon	„ 2.50

Marque Déposée „AU-CONDOR"

LA HAYE PAYS BAS. PLEIN 8.

FRED. MOMMAERTS-DEGELLER

Tabacs, Cigares et Cigarettes de toute 1re qualité

Exportation Importation

EMBALLAGE SPÉCIAL POUR LES INDES

NEDERLANDSCH-INDISCHE ESCOMPTO MAATSCHAPPIJ

OPGERICHT IN 1857.

Agentschap: 's-Gravenhage, Prins Hendrikplein 14

BELAST ZICH MET ALLE MOGELIJKE

BANKZAKEN.

SAFE-DEPOSIT.

BOEK- EN KANTOORBOEKHANDEL

E. VAN ANDEL, WEIMARSTRAAT 16a bij de Suezkade, DEN HAAG.

Levering van abonnementen op alle Binnen- en Buitenlandsche Dag- en Weekbladen, Tijdschriften en Modeplaten.

ADVERTENTIE-BUREAU.

Groote keuze Geïllustreerde Briefkaarten.

LEESBIBLIOTHEEK in 4 talen.

(De nieuwste uitgekomen werken worden direct opgenomen.)

HET INDISCH RESTAURANT in Amsterdam is

Hôtel PHILADELPHIA
Leidschekade 94.

Dagelijks van 12 tot 8 uur.

Pension per dag vanaf f 4.— Tevens Europeesche Keuken

Exploitant van het Indisch Huis op de Ten- A. VISSCHER.
toonstelling de Vrouw 1813-1913.

Instituut „VAN WIJNGAARDEN“,
 Neutrale School voor M.U.L.O Jongens en Meisjes.
 2de Schuifstraat 332 (Duinoord), Den Haag.
 Afd. A (6 leerjaren) opleid. H.B.S., Lyceum en Gymnasium
 Afd. B (3 leerjaren voor leerlingen boven 12 jaar). Op-
 leiding voor verschillende examens.
 Schoolgeld f 60.— tot f 100.— per jaar.
 Kleine klassen, ruime lokalen, Centr. verwarming, Electr. verlichting.

ROTTERDAM, DEN HAAG,
 STATIONSWEG 42A PRINSESTRAAT 19-21
P. Hopman
 Fotograaf.
 Speciale Inrichting voor Schetsfoto's, in alle formaten.
 Zeer billijke prijzen. Zie Etalage.
 (Reclame) FOTO'S CABINET, in f 1.50
 massief eiken lijstje.

TELEFOON H 7057
C. P. A. NICOLAÏ
 Specialiteit in HEEREN-MODEARTIKELEN
 Ruime keuze. - Nieuwste Modellen.
 Dunklerstraat 33 hoek
 Valeriusstraat.

Vereeniging OOST en WEST.
 Afdeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van 10-12 en van 2-4 uur (uitgezonderd Zaterdags- middags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

- Muziek- en Zanglessen.
  - Teeken- en Schilderlessen.
  - Lessen in moderne talen.
  - Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
  - Opleiding admmissie examen H. B. S. en Gymnasium.
  - Handwerklessen.
  - Schrijf-, Kopiër- en Vertaalwerk.
- Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer **J. A. SOETENS, Ieplaan 11.**
 Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.
 Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West“, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaattlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeustr. 100, 's-Gravenhage,	{	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden	{	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51 ^{bis} , Utrecht,	{	Maleisch. Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum.	{	Maleisch, Boekhouding b. d. Suiker- Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West“, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

- a. Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.
 door J. H. en H. B.
 Prijs: 1 exemplaar f 0.10. 50 ex. f 2.80.
 voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen“ f 2.20 per 50 ex., plus 25 cent voor frankkosten.
- b. Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.
 door T. J. BEZEMER.
 Prijs: 1 exemplaar 5 cent. 50 ex. f 2.—;
 voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen“ f 1.55 per 50 ex., plus 25 cent voor frankkosten.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West“, Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

- a. Onze West:
  - I. De Kolonie Suriname, door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
  - II. De Kolonie Curaçao, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás“ te Curaçao.
 Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankkosten
- b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.
  - I. De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.
 Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankkosten
  - II. De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.
 Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.
  - III. De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.
 Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankkosten.
  - IV. De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.
 Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.
  - V. De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.
 Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.
  - VI. De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.
 Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.
  - VII. De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.
 Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.
  - VIII. De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.
 Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.
  - IX. De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.
 Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.

Genealogisch Heraldisch Bureau
 Carl Köffler, Den Haag, Obrechtstr. 181. Tel. 7840.

BELAST ZICH MET:
 Het verstrekken van inlichtingen op het gebied van geslachts-, wapen- en zegelkunde in den uitgebreidsten zin; het nasporen van familiebetrekkingen, zoowel binnen- als buitenslands; het opsporen van familie-wapens en zegels; het samenstellen van zoo volledig mogelijke geslachtsregisters en het opmaken van kwartierstaten onder overlegging der officieele bewijsstukken; het bijeenbrengen der benodigde wettelijke stukken ter eventueele erkenning, inlijving of verheffing in den Nederlandschen Adelstand, alsook tot het officieel verkrijgen van naamsverandering; het oplossen van onbekende wapens; het teekenen en schilderen van hoofd-, alliantie- en kwartierwapens, zoowel op papier als perkament, paneel, enz.; het graveeren van cachetten en zegelingen in alle metalen en halfedelgesteenten, het vervaardigen van stempels en clichés tot het bedrukken van postpapier, het branden van wapens in glas, het leveren van boekbanden, portefeuilles, etc., met in leder gedreven wapens, enz., alsmede het ontwerpen en leveren van ex-libris.
 Redactie en Administratie van „Het Zoeklicht“ voor Genealogie en Heraldiek.

Vleugels, Piano's
Kunstspel-Piano's, Orgels
 Verhuur PIANO's van f 5.- p. mnd of f 50.- p. j. af.
 VLEUGELS „f 8.-“ „ „ „ f 80.-“ „ „
 REPARATIE - STEMMEN - RUIL.
 Afdeling Gebruikte Instrumenten.
 Speciale Inrichting voor het gereedmaken voor de TROPEN.
GOOSEN & SWAGERMAN
 DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149

HENRI KROES - DEN HAAG
DUINOORD'S SPORHANDEL
 Telef. Interc. 9313 Stadhoudersplein 26
 UITSLUITEND 1ste KLASSE FABRIKAAT
 RIJWIELEN-MOTOREN.
 ARTIKELEN VOOR ALLE TAKKEN VAN SPORT

C. HOYNG,
 Spuistraat 20-22 Den Haag.
 AMSTERDAM - UTRECHT.
 Onze Geïllustreerde Catalogus is een uitstekende handleiding om zich op huishoudelijk gebied in te richten.
 TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.
 Prijscourant gratis.

Drukkerij ten Hagen levert tegen billijken prijs drukwerk, dat aan bijzondere eischen voldoet.

Leverancier van H. M. de Koningin.

Maison de Bonneterie

Leverancier van H. M. de Koningin.

DEN HAAG, Buitenhof-Groenmarkt.

AMSTERDAM, Kalverstraat-Rokin

Grootst gesorteerde Magazijnen van Elegante Dames- en Kinderconfectie.

WISBRUN & LIFFMANN.

Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELLEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELLEN.

J. C. NIEUWSTRATEN,

Juwelier.

Magazijn van Gouden en Zilveren Werken.

Eigen Atelier ook voor reparatiën.

PIET HEINSTRAT 128, o. d. Zoutmanstr.

Pension „Zorgvliet”

Groot Hertoginnelaan 155

's-Gravenhage :: Tel. H. 1186.

UITGAVE van de N.V. Boekdrukkerij v.h. Firma T. C. B. TEN HAGEN
en bij alle Boekhandelaren verkrijgbaar:

GEILLUSTREERD

Nederlandsch Conservenboek

VOLLEDIGE HANDLEIDING

VOOR

H.H. Conservenfabrikanten, Restaurateurs en Koks,

ALSMEDE VOOR

Particulier gebruik

DOOR

LEONARD G. BOL.

Prijs: ingenaaid . . . . . f 2.40
gebonden . . . . . - 2.90**A. SCHRÖDER & Co.**

Groenmarkt.

Badcostumes Kimono's

Adverteeren doet verkoopen.

Confiserie en Chocolaterie Royales

J. A. KRUL.

Grand Salon de Rafrâchissements NOORDEINDE 44,

Vraagt onze CHOCOLADE (alleen prima merken),
FIJNE BONBONS en HAAGSCHE HOPJES.**P. B. VAN MOORSEL & CO**Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den HaagGoedkoopst adres voor het geheel
of ged. installeeren van woningen.

HUPFELD'S FILIAAL

Directie:

DUWAER & NAESSENS

PIANO-, PHONO- en MUZIEKHANDEL

is gevestigd:

's-GRAVENHAGE
Kneuterdijk-Heulstraat,
Tel. No. 27.AMSTERDAM
Stadhouderskade 19,
Tel. No. 4698.**VAN SEVENTER & PALUDANUS**

KLEERMAKERIJ

Heerengracht 38 - Telefoon 4214

Draagt onze reclame
COLBERT-COSTUUM
naar maat van f 35.—

Diverse dessins prima Engelsche Stoffen - Solide bewerking.

G. J. EENINK

In oude en nieuwe Stijlmeubelen.

Magazijn: DEN HAAG Fabriek:
Anna Paulownastr. 41. Bonistraat 2.

Vraagt Uwen langanan „HIGHSPEED” POETSCRÊME

van de American Company of Chemical Products.

Hoofdagent voor Nederland A. J. A. MUSSERT, 's-Hertogenbosch.

Met HIGHSPEED poetst gij Uw zilver, koper en nikkel in een minimum tijd.

RIPPEN

Pianohandel

PIET HEINSTRAT 42
ELANDSTRAAT 17.

Tel. 4683.

Verhuren Stemmen

GEER. ALES,

Prins Hendrikstr. 86, Tel. 5169, Den Haag

SPECIALITEIT IN WITTE GOEDEREN.
COMPLETE UITZETTEN.**J. B. HEIJDEMAN,**

CONFISEUR. - PATISSIER.

Valeriusstraat 3, Tel. H. 7857.

Speciaal adres
Zoute Krakelingen.